ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΘΕΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
ΦΡ. ΠΡΙΝΤΕΖΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ
Ὁδὸς Ἀλεξάνδρου Σούτσου ἀριθ. 17, Πάροδος Λυχαβητοῦ.

Συνδρομὴ Ἐσωτερικοῦ φρ. 12. — Συνδρομὴ Ἐξωτερικοῦ φρ. 15.

ΕΤΟΣ Γ. ΠΕΡ. Β' — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ, 20η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1898 — ΑΡΙΘ. 18

Ο ΒΟΛΤΑΣ
ΚΑΙ Η ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΣΤΗΛΗΣ (*)

«Διάνοια ἰσχυρὰ καὶ ταχεῖα, ἰδέαι μεγάλαι καὶ δίκαιαι, χαρακτὴρ ἀφοσιωμένος καὶ εἰλικρινής, τοιαῦτα ἦσαν τὰ κυριαρχοῦντα στοιχεῖα παρὰ τῷ Βόλτᾳ. Ἡ φιλοδοξία, ὁ πρὸς τὸ χρῆμα ἔρως καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιζηλίας οὐδαμῶς ἐπὶ τῶν πράξεών του εὕρισκον ἠχώ, τοὐναντίον δὲ ὁ πρὸς τὴν μελέτην ζῆλος του διέμεινε μέχρι τέλους ἀγνὸς πάσης κοσμικῆς συμμετοχῆς». «Ἀραγὼ»

Ὁ μέγας φυσικὸς Ἀλέξανδρος Βόλτας, ἐγεννήθη ἐν Κόμῳ τῆς Λομβαρδίας, τῇ 18η Φεβρουαρίου 1745 καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τῇ 6η Μαρτίου 1827.

Ἐν ἡλικίᾳ 18 ἐτῶν εἶχεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ ἡγουμένου Νολὲ καὶ συννενοεῖτο μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν σημαντικωτέρων ζητημάτων τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης· εἰκοσιτετραετὴς δὲ ὤν, ἐπεχείρισε νὰ καθορίσῃ τὴν θεωρίαν τῆς Λουγδουνικῆς Λαγήνου, ἀλλ' ἡ πρώτη αὕτη ἀπόπειρά του δὲν περιεῖχεν ἢ ἰδέας συστηματικάς, πολλαχοῦ δ' ὀλίγον ὀρθάς, ἐξ ὧν ἡ ἐπιστήμη οὐδὲν ὄφελος ἐκαρπώθη.

Δεύτερον ὅμως ὑπόμνημά του συνταχθὲν τῷ 1771, προὐξένησε βαθυτέραν ἐντύπωσιν καὶ ὑπῆρξεν ἀφορμὴ νὰ δοθῇ τῷ νεαρῷ φυσιοδίφῃ ἰδιάζουσα θέσις ἐν τῇ Βασιλικῇ Σχολῇ τοῦ Κόμου καὶ ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἡ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Φυσικῆς.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τούτῳ ὑπομνήματι ὁ Βόλτας ἐξέθετε τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς παραγωγῆς ἠλεκτρικῶν φαινομένων διὰ τῆς πιέσεως, ἐπικρούσεως κ.τ.λ. καὶ ὥριζεν ἐν ἑκάστῃ περιπτώσει τὸ γένος τοῦ ἀναπτυσσομένου ἠλεκτρισμοῦ, τῶν ὑποβαλλομένων εἰς πειραματικὴν ἀπόδειξιν σωμάτων. Ὀλίγον χρόνον μετὰ τοῦτο ἐπενόησε τὸν διαρκῆ ἠλεκτροφόρον, οὗτινος ἡ χρῆσις κατέστη τοσοῦτον χρήσιμος εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐρεύνας, ἔνθα αἱ ἀναπτυσσόμεναι ἠλεκτρικαὶ ποσότητες ὑποβάλλονται εἰς ἀλληλο-σύγκρισιν, — εἰς τὴν μελέτην τοῦ νόμου τῆς διανομῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν σωμάτων, — εἰς τὴν διάχυσιν αὐτοῦ ἐν τῷ ἀέρι, κ.τ.λ.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Βόλτας ἀνεκάλυψε τὸν ἠλεκτρικὸν συμπυκνωτήν, ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου δύναται τις ἐντελῶς νὰ αἰσθητοποιήσῃ ποσότητας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τέως ἀπαρατηρήτους. Τῷ δὲ 1776 καὶ 1777 ἀναζητῶν τὴν φύσιν καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ εὐφλέκτου ἀερίου τῶν τελμάτων, συνέλαβε τὴν ἰδέαν τοῦ εὐδιομέτρου, ὀργάνου δι' οὗ ἀναλύουσιν τὸν ἀέρα καὶ τὰ περιέχοντα ὀξυγόνον ἀέρια, ὅπερ παρέχει τὰς καλειτέρας ἐκδουλεύσεις εἰς τοὺς χημικούς, — ἐφεῦρε τὴν δι' ὑδρογόνου ἀερίου διαρκῆ λυχνίαν, τὸ ἠλεκτρικὸν πυρόκροτον, σκεῦος χαλκοῦν, ἐκπέμπον βιαίως καὶ εἰς μακρὰν ἀπόστασιν τὸ ἐπίπωμα αὐτοῦ, ἐξαπτομένων δι' ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων πνευμάτων, ἤτοι ἀέρος, ὑδρογόνου κ.τ.λ.

* * *

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ Βόλτας δὲν εἶχεν ἐξέλθῃ τῆς γενεθλίου αὐτοῦ πόλεως. Τῷ 1779 ἐπεσκέφθη τὸν Ἐδουάρδον Halley, περιώνυμον ἀστρονόμον Ἄγγλον, ἐν Βέρνῃ, τὸν Ὁράτιον Seaussure, σοφὸν φυσικὸν καὶ γεωλόγον καὶ καθηγητὴν ἐν Γενεύῃ, τὸν Βολταῖρον ἐν Férney καὶ ἄλλους συγχρόνους αὐτῷ ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονας, μετήνεγκε δὲ καὶ τὰ γαιώμηλα τῇ ἐποχῇ ταύτῃ τοῖς συμπατριώταις αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἐξιστόρησις τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου ταξειδίου, ἣν ἐξεπόνησεν ὁ Βόλτας τότε, μόλις ἐξετυπώθη κατὰ τὸ 1827 ἔτος.

Δημιουργηθείσης δὲ ἕδρας τῆς φυσικῆς τῷ 1779, ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παβίας, ὡς μόνος κατάλληλος, ὅπως καταλάβῃ αὐτὴν ἐκλήθη ὁ Βόλτας καὶ διετήρησε ταύτην μετ' εὐκλείας μέχρι τοῦ 1819.

Ἀπὸ τοῦ 1780 μέχρι τοῦ 1782 ἐπεσκέφθη τὴν Γαλλίαν, Γερμανίαν, τὴν Ὁλλανδίαν καὶ Ἀγγλίαν πρὸς τὸν σκοπὸν συνδέσεως ἐπιστημονικῶν σχέσεων μετὰ τοῦ Lavoisier, μεγαλωνύμου

(*) Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἠλεκτρικῆς Στήλης, καθ' ἣν θέλει συνέλθει Συνέδριον τῶν τηλεγραφητῶν πασῶν τῶν χωρῶν τῆς γῆς καὶ θέλει κατατεθῇ καὶ ὀρειχάλκινος στέφανος ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ἀνδριάντος τοῦ ἐφευρέτου Ἀλεξ. Βόλτα, ἐν Κόμῳ τῆς Ἰταλίας, τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ πόλει, εὐχαρίστως δημοσιεύομεν ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ τὴν βιογραφίαν τοῦ προδρόμου τούτου τῆς ἠλεκτρικῆς τηλεγραφίας, μετὰ ἀναγραφῆς τῶν ἔργων καὶ ἀνακαλύψεων αὐτοῦ, ὡς καὶ συντόμου περιγραφῆς τῆς κωμοπόλεως τοῦ Κόμου καὶ τοῦ συγκροτηθησομένου Συνεδρίου.

φυσικοῦ καὶ χημικοῦ Γάλλου, τοῦ La Place, ἑνὸς ἐκ τῶν σοφωτέρων ἀστρονόμων καὶ μαθηματικῶν Γάλλων, τοῦ Lichtenberg, γερμανοῦ φυσιολόγου, τοῦ Van Marûm, τοῦ Pristley κ.τ.λ. καὶ συλλέξας ἅπαντα τὰ ἀπαιτούμενα στοιχεῖα τῆς φυσικῆς διὰ τὸ Πανεπιστήμιον, ἔνθα ἐκλήθη, κατέστησε αὐτὸ τέλειον εἰς τὸν κλάδον τοῦτον.

Κατὰ τὸ ταξείδιον τοῦτο συνειργάσθη μετὰ τοῦ Lavoisier καὶ La Place ἐπὶ τῆς σπουδαίας ἀνακαλύψεως τοῦ αἰτίου τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἡ περὶ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης γενομένη περίφημος δοκιμὴ ἐξετελέσθη τῷ 1780. Οἱ τρεῖς οὗτοι διάσημοι σοφοὶ ἐξατμίσαντες ὕδωρ, περιεχόμενον ἐν τινι ἀπομεμονωμένῳ μεταλλικῷ ἀγγείῳ, ἐπεβεβαίωσαν τῇ βοηθείᾳ τοῦ συμπυκνωτοῦ τοῦ Βόλτα, ὅτι τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἐπληροῦτο ἀρνητικοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἡ ἀνακάλυψις ὅμως αὕτη δυστυχῶς ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πικρὰς διεκδικήσεις μεταξὺ τοῦ Βόλτα καὶ τῶν δύο ἐκείνων σοφῶν Γάλλων.

Ἀπὸ τοῦ 1785 μέχρι τοῦ 1787 ὁ Βόλτας κατέγινεν εἰς πειραματικὰς ἀποδείξεις τῆς καταστάσεως καὶ πηγῆς τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Εἶχε δὲ ἤδη ἐπινοήσει τὸ ἐκ ξηρῶν ἀχύρων ἠλεκτρόμετρόν του, οὗτινος ἡ ἐκκλισις σημειοῖ ὡς ἔγγιστα τὴν ἠλεκτρικὴν ἔντασιν τῆς πηγῆς, ὅτε συνέλαβε τὴν εὐτυχῆ ἰδέαν νὰ αὐξήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ στελέχους, οὗτινος ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Saussure πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐκ τοῦ περιβάλλοντος ἀέρος, διὰ τῆς προσθέσεως εἰς τὸ ἄκρον τοῦ στελέχους τούτου πυριφλεγοῦς θρυαλλίδος. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ πειράματος τούτου συνέτεινεν, ὥστε νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν τῶν πυριφλεγῶν ἀλεξικεραύνων, ἅτινα ὅμως δὲν ἐπειραματίσθησαν ἐν κύκλῳ μεγάλῳ.

* * *

Ἂς ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Βολταϊκῆς Στήλης.

Γνωστὸν τυγχάνει εἰς πάντας, ὅτι ἡ βάσις τῆς θαυμασίας ταύτης ἀνακαλύψεως, ἐρείδεται ἐπὶ τῆς τυχαίως παρουσιασθείσης τῷ Γαλβάνῃ ἰατρῷ τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολόγῳ ἐν Βονωνίᾳ, παρατηρήσεως, τῶν σπασμωδικῶν κινήσεων ἐν ταῖς κνήμαις ἐκδεδαρμένης βατράχου, διὰ τῆς παρενθέσεως μεταλλικοῦ τόξου μεταξὺ δύο διαφόρων μελῶν τοῦ σώματος τοῦ ζώου. Ὁ Γαλβάνης ἐνόμισεν, ὅτι παρετήρησεν, ὅτι τὸ ἀπολαμβανόμενον ἀποτέλεσμα ἦτο σημαντικώτερον, ὁπόταν τὸ μεταλλικὸν τόξον συνεκοινώνει μῦν μετὰ νεύρου καὶ συνεπείᾳ τούτου ἐφαντάσθη, ὅτι οἱ μῦς καὶ τὰ νεῦρα, πεφορτισμένοι ὄντες ἀντιθέτων ἠλεκτρισμῶν, ἀπετέλουν δύο ὁπλισμούς, ὡς συμβαίνει ἐν τῇ Λουγδουνικῇ Λαγήνῳ καὶ ὅτι τὸ τόξον συνεπλήρου τὸ μέρος τοῦ διεγερτοῦ.

Ὁ Βόλτας ὅμως ἐπιχειρήσας σχετικὰ πειράματα κατὰ διαφόρους τρόπους, ἐπείσθη τοὐναντίον, ὅτι συγκίνησις παρήγετο ἐκ τῆς συζεύξεως τῶν μεσολαβούντων δύο διαφορετικῶν μετάλλων ἐν τῷ τόξῳ. ὅπερ μετεχειρίζετο πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κυκλώματος, ὅτι ἐν τῇ ἐπαφῇ τῶν δύο μετάλλων εὑρίσκετο ἡ πηγὴ τοῦ διεγειρομένου ἠλεκτρισμοῦ καὶ ὅτι τὰ μέλη τῆς βατράχου ἁπλῶς ἐχρησίμευον ὡς ἀγωγός.

Εἶναι βέβαιον, ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο παρουσιάζεται μᾶλλον ὡρισμένως ἐν ταῖς περιστάσεσι, ταῖς ὑποδεικνυομέναις ὑπὸ τοῦ Βόλτα· οὐχ ἧττον ἐπιτυγχάνει πάντοτε πλέον ἢ ἧττον εἰς ὅλας τὰς ἄλλας, δηλαδή, οἱονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ μεταλλικὸν τόξον, ὁπλοῦν ἢ σύνθετον καὶ οἱαδήποτε μέρη τοῦ σώματος τῆς βατράχου καὶ ἂν ἐγγίζῃ τὸ τόξον τοῦτο, αἱ σπασμωδικαὶ κινήσεις πάντοτε ἀναφαίνονται. Ἐκτὸς δὲ τούτου, δὲν ἦτο γνωστὸν ἔτι τότε, ἐὰν ἐν τοῖς πειράμασι τούτοις ἀληθῶς ἀπεκρίνετο ἠλεκτρισμός. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Γαλβάνη, ἀναζητοῦντες φυσιολογικὰς ἀνακαλύψεις ἐξηκολούθησαν νὰ ποικίλλωσι τὰ πειράματα ταῦτα καὶ νὰ τὰ ἐπεκτείνωσιν εἰς τὰ λείψανα πάντων τῶν προσφάτως τεθνεώτων ζώων, ἐνῷ ὁ Βόλτας ἀποσυρθεὶς ἐπὶ τοῦ ὡρισμένου πεδίου τῆς καθαρᾶς φυσικῆς, ἐβάδισε βῆμα πρὸς βῆμα εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Στήλης.

Καὶ πρῶτον παρετήρησεν, ὅτι τιθεμένης τῆς γλώσσης μεταξὺ δύο μεταλλικῶν δίσκων, διαφόρου φύσεως, εἰς τὰ ἄκρα τῆς ἐξωτερικῆς περιφερείας αὐτῶν, αἰσθάνεταί τις καλιακὴν ἢ ὀξυοῦχον γεῦσιν, κατὰ τὴν τάξιν, εἰς ἣν εὑρίσκονται συζευγμένα τὰ δύο μέταλλα. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐπεβεβαίωσε τὴν παρουσιασθεῖσαν ἤδη αὐτῷ ὑπόθεσιν καὶ πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας, ἐφαντάσθη νὰ θέσῃ εἰς ἐπαφὴν δύο πλατεῖς ἐκ χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου δίσκους, συγκρατουμένους τῇ βοηθείᾳ ἀπομονωτηρίων λαβῶν καὶ ἀφοῦ εἶτα τοὺς ἀποχωρίσῃ, νὰ παρουσιάσῃ αὐτοὺς τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τὸ συμπυκνωτικὸν ἠλεκτρόμετρον. Οἱ δύο δίσκοι εὑρέθησαν ἀμέσως τότε αἰσθητῶς πεφορτωμένοι ἀντιθέτων ἠλεκτρικῶν ρευστῶν, ἤτοι ὁ μὲν ψευδάργυρος ἔφερεν τὸν ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμὸν, ὁ δὲ χαλκὸς τὸν θετικὸν ἠλεκτρισμόν. Ἐπαναλαβὼν δὲ πολλάκις τὴν ἐπαφὴν ταύτην ὁ Βόλτας κατώρθωσε νὰ πληρώσῃ οὕτως ἠλεκτρισμοῦ μίαν Λουγδουνικὴν Λάγηνον.

Τετέλεσται! Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ μέγα πρὸς τὴν προγματικότητα βῆμα καὶ ἡ ἀφετηρία τῆς ἠλεκτρικῆς πρόοδου, τὸ δὲ τελευταῖον ἐγένετο τῷ 1799.

Ὅτι δὲ ἰδιάζοντως εἶνε ἄξιον παρατηρήσεως ἐν τῇ μακρᾷ ταύτῃ σειρᾷ τῶν ἀναζητήσεων, ἥτις διέρρευσε πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς ἠλεκτρικῆς Βολταϊκῆς στήλης, εἶναι ὅτι ὁ Βόλτας θεωρητικῶς ὡδηγήθη ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ἀνακάλυψιν, δι' ἐπιδεξίων ὅλως καὶ μεμετρημένων συλλογισμῶν, βασιζομένων ἐπὶ ἀναλογιῶν, πάνυ ἐπιτυχῶς ἀντιληφθεισῶν. Ἄλλως τε καὶ εἰς ἁπάσας αὐτοῦ τὰς ἀνακαλύψεις ὁ Βόλτας διετήρησε συνεχῶς τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα, οὐδεμία δὲ τούτων ὀφείλεται εἰς τὴν τύχην, διότι τοὐναντίον ὅλοι οἱ σοφοί του συνδυασμοὶ ἐπορίζοντο ἐξ ἀσφαλοῦς αἰτίας.

* * *

Τὴν ἀναλάλυψιν ταύτην τῆς Βολταϊκῆς στήλης ἠκολούθησε μετ' ὀλίγον πλῆθος φυσικῶν καὶ χημικῶν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα ἀπήλαυσαν ἀμέσως τότε οἱ φυσιοδίφαι καὶ ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ ἐξεγερθῇ ὁ θαυμασμὸς συμπάσης τῆς Εὐρώπης.

Ὁ Βοναπάρτης ἐκάλεσε τὸν εὐτυχῆ πρωτουργὸν εἰς Παρισίους, τῷ 1801, ἵνα ἐπαναλάβῃ τὰ πειράματά του ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου τῶν Λογίων καὶ αὐτὸς παρευρεθῇ προσωπικῶς εἰς ταῦτα, προέτεινε δὲ νὰ ἀπονεμηθῇ χρυσοῦν μετάλλιον τῷ διαπρεπεῖ φυσιολόγῳ. Τῆς δὲ προτάσεως ταύτης ψηφισθείσης δι' ἀναστάσεως, προτέθηκεν ὁ Βοναπάρτης δύο χιλ. σκοῦδα ἐξ ὀνόματος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὥριστε βραβεῖον 60 χιλ. φράγκων πρὸς ὄφελος ἐκείνου, ὅστις ἤθελε ποιήσῃ νέον βῆμα συγκριτικὸν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀνακαλύψεις τοῦ Φραγκλίνου καὶ τοῦ Βόλτα. Ὠνόμασε δ' ἐκτὸς τούτου αὐτὸν κόμητα καὶ γερουσιαστὴν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἰταλίας.

Ἔκτοτε ὁ Ναπολέων δὲν ἔπαυσεν ἐνδιαφερόμενος περὶ τοῦ διασήμου σοφοῦ. «Οὐδέποτε θὰ δυνηθῶ, ἔλεγεν οὗτος τῷ 1804, νὰ συγκατανεύσω εἰς τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Βόλτα ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου, ἐὰν δὲ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ὡς καθηγητοῦ, καταπονοῦσιν αὐτὸν. ὀφείλομεν νὰ περιορίσωμεν αὐτὰ καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἂς ἔχῃ καὶ ἓν μόνον μάθημα νὰ διδάσκῃ κατ' ἔτος.

Τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παβίας θὰ ἐπλήττετο καιρίως εἰς τὴν καρδίαν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν θὰ ἐπέτρεπον, ἵνα εἷς ἀνήρ, τοσοῦτον διάσημος, ἐκλείψῃ ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν του, ἄλλως τε γνωρίζω, ὅτι πᾶς καλὸς στρατηγὸς ὀφείλει ν' ἀποθνήσκῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς».

Ἀλλὰ ἐκτὸς τούτου ἅπασαι αἱ Ἀκαδημίαι τῆς Εὐρώπης ἐθεώρησαν δόξαν καὶ τιμήν των, προσεταιρίζουσαι τὸν εὐτυχῆ καθηγητὴν τῆς Παβίας.

* * *

Ἀπὸ τοῦ 1780 καὶ ἐντεῦθεν ὁ Βόλτας ὑπέβαλε δύο μόνον ὑπομνήματα, τὸ μὲν ἓν ἐν ἔτει 1806 «περὶ τῶν φαινομένων τῆς χαλάζης» καὶ τὸ ἕτερον τῷ 1817, περὶ τῆς «περιοδικότητος τῶν θυελλῶν καὶ τοῦ ἐπακολουθοῦντος αὐτὰς ψύχους». Ἀπὸ δὲ τοῦ 1819 σχεδὸν ἔπαυσε τὰς σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου.

Ἐλαφρὰ ἀποπληξία κατέλαβεν αὐτὸν τῷ 1823, μεθ' ἣν ἐπηκολούθησαν σοβαρὰ συμπτώματα. Τῷ δὲ 1827 κακοήθης πυρετὸς ἀφήρπασεν αὐτὸν ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν, ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ πόλει, ὅπου ἀπὸ ὀκτὼ ἤδη ἐτῶν εἶχεν ἀποσυρθῆ.

Τὸ Κόμον ἐξετέλεσεν ἐπισήμως τὴν κηδείαν του μετὰ τῆς μεγαλειτέρας πομπῆς, ἅπασα δὲ ἡ Ἰταλία συμμεθῆξε τοῦ πένθους· πρὸς δέ, ὡραῖον μνημεῖον τῷ ἀνηγέρθη ἐν Κόμῳ καὶ ἕτερον ἐν τῷ χωρίῳ Camnago, ὅπου ἐνεταφιάσθη καὶ ὅθεν κατήγετο ἡ οἰκογένειά του.

Ὁ Βόλτας εἶχεν ἔλθει εἰς γάμου κοινωνίαν κατὰ τὸ ἔτος 1794, ἐν ἡλικίᾳ 49 ἐτῶν καὶ ἀπέκτησε τρία τέκνα, ἔλαβε δὲ ὅλως ἰδιαιτέραν φροντίδα διὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ ἀποκατάστασίν του, ἀλλ' ἡ τύχη δὲν τὸν ηὐνόησε καὶ ἠσθάνθη ζωηρῶς τὴν ἀπώλειαν ἑνὸς τούτων, ὅπερ ἔδιδε μεγάλας ἐλπίδας μελλούσης προόδου καὶ ἀνεδείκνυεν ἰδιάζουσαν τάσιν εἰς τὰ μαθηματικά.

* * *

Ἅπασαι αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Βόλτα ἐξετέθησαν ὑπ' αὐτοῦ μετὰ πολλῆς σαφηνείας καὶ ἁπλότητος, ὡς καὶ μετὰ μεγάλης μετριοφροσύνης ἐν ταῖς «Ἐπιστολαῖς» καὶ τοῖς «Ὑπομνήμασιν» αὐτοῦ,

μὴ σκεφθεὶς ὁλοτελῶς περὶ τῆς συλλογῆς τούτων ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἐκδόσει. Οὐχ ἧττον, τὸ κοινὸν ὀφείλει χάριτα εἰς Τόσκανόν τινα, ἐραστὴν περφωτισμένον τῶν μελετῶν του, τὸν ἱππότην Antinari, ἐπιμεληθέντα τὴν ἔκδοσιν ἐν ἔτει 1816, τῆς «Συλλογῆς τῶν ἔργων τοῦ κόμητος Ἀλεξάνδρου Βόλτα» (τρεῖς τόμοι εἰς 8ον). — Ἀναγιγώσκων δέ τις τὴν συλλογὴν ταύτην, βλέπει μετ' εὐχαριστήσεως μετὰ πόσης ἀγχινοίας ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ ἠνώδει καὶ συνελάμβανε τὴν Φύσιν ἐν τοῖς μᾶλλον ἀπορρήτοις αὐτῆς ἔργοις καὶ δὲν ἀποκάμνει τις θαυμάζων τὰ τόσα ἁπλᾶ καὶ εὐφυῆ μέτα καὶ ἐργαλεῖα, τὰ ὁποῖα ἑκάστοτε ἀνεκάλυπτεν, ἵνα διὰ τῆς δοκιμῆς βεβαιῶται ὅ,τι οἱ συλλογισμοὶ τοῦ ἐγέννων.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς πολυτίμου συλλογῆς τῶν ποιημάτων τοῦ Βόλτα, δέον νὰ προσθέσῃ τις καὶ τὰ ἑξῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκπονηθέντα ἔκτακτα ἔργα. Ποίημά τι λατινιστὶ ἐπὶ τῶν κυριωτέρων φαινομένων τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χημείας, ὅπου ἡ εὐφυΐα του ἐξικνεῖται εἰς τὸ κατακόρυφον, ἐπίκλησίς τις αὐτοῦ εἰς ἀναζήτησιν τῶν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἥτις ὄντως ἐκπλήττει καὶ κινεῖ τὸν θαυμασμὸν εἰς πολλὰ αὐτοῦ μέρη, μικρόν τι ποίημα, ἰταλιστί, ἐπὶ τοῦ γενομένου ταξειδίου, ὑπὸ τοῦ Saussurê εἰς τὸ Λευκὸν ὄρος, ὡς καὶ διάφορα ἄλλα αὐτοῦ ἔμμετρα ἔργα, ἀνέκδοτα, παρατηρήσεις καὶ δοκιμαὶ ἐπὶ τῶν ἀτμῶν καὶ πολυάριθμοι αὐτοῦ διατριβαὶ περὶ φυσικῶν καὶ χημικῶν ζητημάτων, διεσπαρμέναι εἰς διαφόρους συλλογὰς καὶ περιοδικὰ Ἰταλίας, Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας.

* * *

Εἷς ἀπόγονος τοῦ Βόλτα, ὁ ἔγγονός του ζῇ τόγε νῦν ἔχον ἐν Μιλάνῳ, ἀντάξιος δὲ τοῦ μεγάλου πάππου του, οὗτινος φέρει τὸ ὄνομα, κατέχει τὴν ἕδραν τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημείας ἐν τῷ λυκείῳ τῆς Βεκαρίας καὶ ἐπεδείξατο μετὰ πολλῆς προθυμίας μέγα ἐνδιαφέρον εἰς τὴν διοργανιζομένην ἤδη παγκόσμιον ἐκδήλωσιν τῶν τηλεγραφητῶν· τῇ αἰτήσει δὲ τῆς διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Μιλάνου, ἐπροθυμοποιήθη νὰ χορηγήσῃ πολυτίμους ἀνεκδότους πληροφορίας, περί τε τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἐφευρέτου τῆς ἠλεκτρικῆς στήλης, σεβαστοῦ προγόνου του καὶ συνδράμῃ ἐφ' ὅσον δύναται τὰς ἐργασίας αὐτῆς.

Αἱ πολύτιμοι αὗται καὶ ἀνέκδοτοι πληροφορίαι, θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν ὅλως ἐκτάκτῳ τεύχει, ἐπιγραφησομένῳ γαλλιστὶ «La pile» = «Ἡ Στήλη» ὅπερ ἐκδοθήσεται ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγκροτήσεως τοῦ συνεδρίου.

* * *

Ἤδη ἂς προσθέσωμεν καὶ ὀλίγας λέξεις περὶ τοῦ ὄντως ὡραίου μαγευτικωτάτου καὶ ἐν ταυτῷ ἱστορικωτάτου Κόμου, τῆς πόλεως ταύτης ἐν ᾗ ἐγεννήθησαν οἱ δύο Πλίνιοι, οἱ Πάπται Κλήμης 13 καὶ Ἰνοκέντιος 11, ὁ Ἀλέξανδρος Βόλτας κτλ. Τὸ Κόμον ἠκμαζεν ἤδη ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς καὶ ἀφοῦ ὑπέστη τὴν καταστροφὴν τῶν Βαρβάρων, ἀνέλαβε κατ' ὀλίγον, κατὰ δὲ τὸν μεσαίωνα ἀποκατέστη ἐκ νέου ἐλευθέρα πόλις, ὅπως αἱ λοιπαὶ πόλεις τῆς Λομβαρδίας, διελθοῦσα μέχρι σήμερον βαθμηδὸν ἁπάσας τὰς φάσεις τῆς ἰταλικῆς ἱστορίας.

Τὸ Κόμον εὑρίσκεται ἐν θελκτικωτάτῃ τοποθεσίᾳ ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ βραχίονος τῆς Λίμνης, ἥτις φέρει τὸ ὄνομά της, καὶ ἐν γραφικῇ κοιλάδι, περιβαλλομένῃ ὑπὸ καταφύτων λόφων καὶ ὀρέων, περιβαλλομένη δὲ ὑπὸ τειχῶν, ὠχυρομένων κατὰ διαστήματα ὑπὸ Πύργων, εἶναι πόλις καλῶς ὠκοδομημένη, αἱ δὲ ὁδοί της εἰσὶν πλατεῖαι καὶ κανονικαί. Μεταξὺ τῶν κτιρίων της διακρίνεται ἡ Μητρόπολις, ἥτις εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ναῶν τῆς Ἰταλίας, ἡ παλαιὰ Μητρόπολις, πολὺ περίεργος, διὰ τὴν ἀρχαιολογικὴν καὶ ἀρχιτεκτονικὴν αὐτῆς ἀξίαν. τὸ Ἀρχαῖον Δημαρχεῖον κατεσκευασμένον ἐξ ἐγχρώμων μαρμάρων, ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ ὁποίου ἀκριβῶς θὰ γείνῃ τὸ προσεχὲς Συνέδριον τῶν τηλεγραφητῶν, τὸ θέατρον, ὡραιοτάτη νεωτέρα οἰκοδομή, τὸ Λύκειον, ἡ Πόλη τοῦ Πύργου, ἡ οἰκία Giovio, ἥτις περιέχει συλλογὴν ἀρχαίων κειμηλίων, ἡ πλατεῖα τοῦ Βόλτα, ἔνθα ὑψοῦται τὸ ἄγαλμα τοῦ μεγάλου φυσιοδίφου, καὶ ἄλλαι οἰκοδομαὶ πλέον ἢ ἧττον σημαντικαί.

Τὸ Κόμον εἶναι κέντρον πνευματικὸν καὶ βιομηχανικὸν πρώτης τάξεως, περιέχει ἀρκετὰ σημαντικὴν δημοσίαν βιβλιοθήκην, ἓν λύκειον, τρία γυμνάσια, μεγάλα κλωστήρια, πολυάριθμα ἐργοστάσια ἐριούχων καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων, ἐργαλείων φυσικῆς κτλ. Ἕνεκα δὲ τῆς καταπληκτικῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας τῆς μετάξης, ἥτις ἰδίως χαρακτηρίζει τὴν πόλιν ταύτην, ἡ μεγάλη ἐπιτροπεία τῶν Βολταϊκῶν ἑορτῶν τοῦ 1899, ἀπεφάσισε νὰ συμπεριλάβῃ εἰς ταύτας καὶ τοπικὴν ἔκθεσιν τῶν προϊόντων τοῦ τόπου.

Ἀλλ' ὅ,τι προσδίδει πλείονα λαμπρότητα καὶ γόητρον εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἶναι ἡ περίφημος λίμνη αὐτῆς «Larius lacus» λεγομένη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Ἡ κυανόχρους καὶ μαργαρόχρους αὕτη λίμνη, ἡ ἀνελλιεσομένη τοσοῦτον ποιητικῶς εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Λεποντιανῶν Ἀλπεων καὶ ἥτις ἔχει 56 χιλιόμετρα μῆκος καὶ τεσσάρων μόνον χιλιομέτρων πλάτος καὶ τὸ βάθος αὐτῆς ἐξικνεῖται μέχρι 558 μέτρων, περιβάλλεται ἐντελῶς ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων, ὧν αἱ κορυφαὶ ποικίλλουσι ἀπὸ 1200—2300 μέτρα ὕψος. Τὸ λαμπρότατον τοῦτο μέρος εἶναι ἅπαν διεσπαρμένον ἐκ μικρῶν πόλεων, κωμοπόλεων καὶ χωρίων, μεγάρων, ἐπαύλεων καὶ πύργων. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἡ μεγάλη ἔπαυλις Villa d'Este, ὅπου διέτριψεν ἡ Βασίλισσα Καρολίνα τῆς Ἀγγλίας, ἡ ἔπαυλις Villa Olmo, ἡ ἀνήκουσα εἰς τοὺς ὑποκόμητας τοῦ Μιλάνου, τὸ ἀνάκτορον τῶν δουκῶν Avito καὶ ἰδίως ἡ ἔπαυλις Villa Pliniana, ἡ ἀνήκουσα, τὸ πάλαι Πλινίῳ, τῷ νέῳ, ὅστις ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του δίδει ἡμῖν τόσον περίεργον περιγραφήν. Βλέπει δέ τις ἔτι τὴν σήμερον τὴν περίφημον διαλείπουσαν πηγήν, περὶ ἧς ὁ διάσημος συγγραφεὺς ὁμιλεῖ ἐν τῇ 30ῇ ἐπιστολῇ του καὶ ἧς τὰ περίεργα φαινόμενα ἐπαναλαμβάνονται ἔτι καὶ σήμερον.

Ὥστε ἐν τῇ διασήμῳ ταύτῃ πόλει, θέλουσι συνέλθῃ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ἀντιπρόσωποι τῆς παγκοσμίου τηλεγραφίας, ὅπως καταθέσωσι ὑπέροχον δεῖγμα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν κλεινὸν καὶ ἀθάνατον ἐφευρέτην τῆς ἠλεκτρικῆς στήλης.

Ἐπὶ τῶν κυανοχρόων δὲ καὶ μαργαροχρόων ἀκτῶν τῆς λαμπρᾶς καὶ ἱστορικῆς ταύτης λίμνης, ὑπὸ τὸν ὡραῖον λάμποντα ἥλιον θέλει συμβολισθῇ πρωτάκουστος καὶ ἀδιάρρηκτος συνεταιρικὴ πρᾶξις, πρᾶξις ἀδελφοποιήσεως καὶ εὐγνωμοσύνης.

Φ. Πρέντεζης

ΤΑ ΕΛΑΣΣΟΝΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ[1]

Τὰ Ἐλάσσονα Μυστήρια ἐτελοῦντο τὸν Φεβρουάριον ἐν Ἄγραις, πολυχνίῳ παρὰ τὰς Ἀθήνας. Οἱ μύηται, ἀφοῦ προηγουμένως ὑπεβάλλοντο εἰς ἔλεγχον καὶ ἀπεδείκνυον τὰ τῆς καταγωγῆς, τὰ τῆς ἀνατροφῆς, τὰ τοῦ ἐντίμου χαρακτῆρός των, εἰσήγοντο εἰς τὸν παρὰ τοῦ ἱεροκήρυκος φυλασσόμενον περίβολον. Ὁ ἱερεὺς οὗτος παρίστα τὸν Ἑρμῆν, φέροντα τὸ κηρύκειον καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν πέτασον. Αὐτὸς ἦτο ὁ ὁδηγός, ὁ μεσάζων, ὁ ἐξηγητὴς τῶν Μυστηρίων. Ὡδήγει τοὺς προσερχομένους πρὸς νάϊσκον, ἐκ κιόνων ρυθμοῦ ἰωνικοῦ, ἀφιερωμένον δὲ πρὸς τὴν Κόρην, τὴν μεγάλην Παρθένον Περσεφόνην. Τὸ χαρίεν ἄδυτον τῆς Θεᾶς ἐκρύπτετο εἰς τὸ βάθος ἡσύχου μικρᾶς κοιλάδος, ἐν μέσῳ ἱεροῦ ἄλσους ἐκ λευκῶν αἰγείρων καὶ σμιλάκων. Τότε ἱέρειαι τῆς Περσεφόνης, αἱ ἱεροφάντριδες ἐξήρχοντο τοῦ ναοῦ μετὰ πέπλων ἀσπίλων, μὲ τοὺς βραχίονας γυμνοὺς καὶ στεφανηφόροι ἐκ ναρκίσσων. Κατετάσσοντο ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς κλίμακος καὶ ἔψαλλον μελοποιίαν βαρεῖαν, κατὰ τὸν δώριον ρυθμόν. Ἔλεγον δ' ἐμμέτρως καὶ μετὰ χειρονομιῶν τὰ ἑξῆς:

«Ὦ ἐρασταὶ τῶν Μυστηρίων! Ἴστασθε ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς Περσεφόνης. Θὰ ἴδητε πράγματα ἐκπληκτικά. Θὰ μάθητε, ὅτι ἡ ἐνεστῶσα ὕπαρξις τυγχάνει ὕφασμα ψευδῶν καὶ συγκεχυμένων ὀνείρων. Ὁ ὕπνος, ὁ περιβάλλων ὑμᾶς διὰ ζώνης σκότους, παρασύρει τὰ ὄνειρα καὶ τὰς ἡμέρας, ἐν τῇ παλιρροίᾳ του, δίκην συντριμμάτων, κυμαινομένων καὶ ἐξαφανιζομένων. Ἀλλ' ἐκεῖ πέρην ἐκτείνεται ζώνη φωτός, αἰώνιον. Εἴθε, ἡ Περσεφόνη νὰ γίνῃ ἵλεως ὑμῖν, νὰ σᾶς διδάξῃ ἡ ἰδία νὰ ὑπερπηδήσητε τὸν ποταμὸν τοῦ σκότους καὶ νὰ διεισδύσητε μέχρι τῆς οὐρανίου Δήμητρος».

Εἶτα ἡ πρόφαντις ἢ προφῆτις, ἡ ὁδηγοῦσα τὸν χορόν, κατέβαινε τρεῖς βαθμίδας τῆς κλίμακος καὶ ἀπέτεινε μετὰ φωνῆς πανδήμου καὶ μετὰ τρομεροῦ βλέμματος τὴν ἀρὰν ταύτην. «Οὐαὶ δ' ἐκείνοις τοῖς προερχομένοις ἵνα βεβηλώσωσι τὰ Μυστήρια! Ἡ Θεὰ θὰ καταδιώξῃ ἐκείνας τὰς

[1] Ἐκ τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων Θ. Ι. Λεφάκη (Δομίνου).

διεφθαρμένας καρδίας καθ' ἅπαντα τὸν βίον· οὐδ' εἰς αὐτὸ δὲ τὸ βασίλειον τῶν σκιῶν θὰ παύσηται τῆς καταδρομῆς »

Πολλαὶ ἡμέραι διήρχοντο εἶτα ἐν νηστείαις, καθαρτικαῖς ἐπιλούσεσι, προσευχαῖς, διδασκαλίαις.

Τὴν ἑσπέραν τῆς τελευταίας ἡμέρας οἱ νεόφυτοι συνήρχοντο εἰς τὸ μᾶλλον ἀπόκρυφον μέρος τοῦ ἱεροῦ ἄλσους, ἵνα παραστῶσιν εἰς τὴν «ἀπαγωγὴν τῆς Περσεφόνης.» Ἡ σκηνὴ παρίσταται ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τῶν ἱερειῶν τοῦ ναοῦ. Ὑπὸ τοῦ ἱεροφάντου ὁδηγούμενοι οἱ ἀνώνυμοι ποιηταὶ τῶν Ἐλευσινίων ἐποίησαν, ἐπὶ τῇ σκηνῇ ταύτῃ, μικρὸν δρᾶμα οὑτωσεί πως ἐκτυλισσόμενον.

(Οἱ νεόφυτοι ἀφικνοῦνται ἀνὰ δύο εἰς τὸ ὕπαιθρον. Εἰς τὸ βάθος βλέπει τις βράχους μεθ' ἑνὸς σπηλαίου, ἐντὸς ἄλσους ἐκ μύρτων καὶ τινων λευκῶν αἰγείρων. Ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους αὐτοῦ τοῦ λειμῶνος, νύμφαι κατακλίνονται πέριξ πηγῆς. Εἰς τὸ βάθος τοῦ σπηλαίου φαίνεται ἡ Περσεφόνη καθημένη ἐπὶ ἕδρας. Εἶνε γυμνὴ μέχρις ὀσφύος· ἡ δὲ ραδινὴ προτομή της ἐκθρώσκει σεμνῶς ἐξ ὑράσματος περιελυγμένου δίκην ἀτμοῦ κυανοῦ περὶ τὰς πλευράς. Φαίνεται εὐδαίμων, μὴ συνειδυῖα τὴν ὡραιότητά της, καὶ διαποικιλοῦσα μακρὸν πέπλον διὰ πολυχρόων νημάτων. Ἡ Δημήτηρ, ἡ μήτηρ της, ἵσταται ὀρθία παρ' αὐτήν, φέρουσα τὸ σκῆπτρον εἰς τὴν χεῖρα καὶ τὸν κάλαθον ἐπὶ κεφαλῆς).

Ἑρμῆς (πρὸς τοὺς παρεστῶτας).—Ἡ Δήμητρα δωρεῖ ἡμῖν δύο ἐξαίσια δῶρα· τοὺς καρπούς, ἵνα μὴ ζῶμεν, ὡς τὰ ἄγρια θηρία, καὶ τὴν μυσταγωγίαν, τὴν ἔτι μᾶλλον ἡδεῖαν ἐλπίδα, παρέχουσαν εἰς τοὺς συμμεριζομένους αὐτήν, διά τε τὸ τέρμα αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως καὶ δι' ἅπασαν τὴν αἰωνιότητα. Πρόσχετε καλῶς τοὺς λόγους, οὓς θ' ἀκούσητε καὶ τὰ πράγματα, ἃ θὰ ἴδητε.

Δημήτηρ (διὰ τόνου σοβαροῦ) — Κόρη ἀγαπητὴ τῶν Θεῶν, ποικίλου τὸν πέπλον μου καὶ μὴ ἀπομακρύνου τοῦ σπηλαίου μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς μου. Ὁ Οὐρανὸς εἶνε ἡ πατρίς σου, ὁ δὲ κόσμος σός. Βλέπεις τοὺς Θεούς· ἔρχονται εἰς τὴν πρόσκλησίν σου· ἀλλὰ μὴ ἄκουε τῆς φωνῆς τοῦ πανούργου Ἔρωτος μὲ τὰ ἐρατεινὰ βλέμματα καὶ τὰς δολερὰς προτροπάς του. Πρόσεχε νὰ μὴ ἐξέλθῃς τοῦ σπηλαίου, μηδὲ νὰ συλλέξῃς ποτὲ τὰ γοητευτικὰ τῆς γῆς ἄνθη. Τὸ διεγερτικὸν καὶ ὀλέθριον αὐτῶν ἄρωμα θά σοι ἐπενέγκουν τὴν ἀπώλειαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ αὐτῆς τῆς ἀναμνήσεως αὐτοῦ. Ὕφαινε τὸν πέπλον μου καὶ ζῆθι εὐδαίμων μετὰ τῶν συνοδῶν νυμφῶν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς μου. Τότε δὲ ἐπὶ τοῦ πυρίνου ὀχήματός μου, τοῦ ὑπὸ ὄφεων συρομένου, θά σε ἐπαναφέρω εἰς τὴν λάμψιν τοῦ Αἰθέρος ὅπεοθεν τοῦ Γαλαξίου.

Περσεφόνη.—Ναί, μῆτερ σεβαστὴ καὶ τρομερά, σοῦ τὸ ὑπόσχομαι, μὰ τὸ περικυκλοῦν σε ἀγαπητόν μοι φῶς. Οἱ Θεοὶ ἄς με τιμωρήσωσιν, ἂν δὲν κρατήσω τὸν ὅρκον μου!

Ὁ Χορὸς τῶν Νυμφῶν.—Ὦ Περσεφόνη! Ὦ Παρθένε, σεμνὴ μνηστὴ τοῦ Οὐρανοῦ, ἥτις διαποικιλοῖς τὴν μορφὴν τῶν θεῶν ἐπὶ τοῦ πέπλου σου, εἴθε νὰ μὴ γνωρίσῃς ποτὲ τὰ μάταια ὀνειροπολήματα καὶ τὰ ἀνάριθμα δεινὰ τῆς γῆς. Ἡ αἰώνιος Ἀλήθεια ὑπομειδιᾷ σοι. Ὁ οὐράνιος σύζυγός σου, ὁ Διόνυσος ἀναμένει σε εἰς τὰ Ἐπουράνια. Ἐμφκίνεται σοι ἐνίοτε ὑπὸ τὸ σχῆμα ἀφεστῶτος ἡλίου· αἱ ἀκτῖνές του σὲ θωπεύουν· ἀναπνέει τὴν πνοήν σου, σὺ δὲ ἀπορροφᾷς τὸ φῶς του.... Ὁ εἷς προώρισται διὰ τὸν ἕτερον!...Ὦ Παρθένε, τίς λοιπὸν εὐτυχεστέρα σου;

Περσεφόνη.—Ἐπὶ τοῦ κυανοῦ καὶ πολυπτύχου τούτου πέπλου διαποικιλῶ, διὰ τῆς ἐλεφαντίνης βελόνης μου, τὰς ἀναριθμήτους μορφὰς τῶν ὄντων καὶ παντὸς πράγματος· ἀπεπεράτωσα τὴν ἱστορίαν τῶν θεῶν· διεποικίλωσα τὸ τρομερὸν ἑκατοντακέφαλον καὶ χιλιόχειρον Χάος. Ἐκ τούτου δέον νὰ προέλθωσι τὰ θνητὰ ὄντα· ἀλλά τίς ὁ παραγωγὼν αὐτά; Ὁ Πατὴρ τῶν θεῶν μοὶ τὸ εἶπε· τὰ παρήγαγεν ὁ Ἔρως. Ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε εἶδον αὐτόν· ἀγνοῶ τὴν μορφήν του· τίς λοιπὸν θά μοι ἰχνογραφήσῃ τὸ πρόσωπόν του;

Αἱ Νύμφαι.—Ἀμέλει τούτου. Πρὸς τί ἡ ματαία αὕτη ἐρώτησις;

Περσεφόνη (ἀνεγερθεῖσα καὶ ἀπορρίψασα τὸν πέπλον).—Ὦ Ἔρως! ὁ ἀρχαιότερος ἅμα δὲ καὶ νεώτερος τῶν Θεῶν, πηγὴ ἀνεξάντλητος χαρᾶς καὶ δακρύων—καθότι οὕτω μοὶ ὡμίλησαν περὶ σοῦ — Θεὲ τρομερέ, μόνε ἄγνωστε, μόνε ἀόρατε τῶν Ἀθανάτων καὶ μόνε περιπόθητε. Ἔρως μυστηριώδη! ὁποία δικαταρχή, ὁποῖος ἴλιγγος καταλαμβάνει με ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου!

Ὁ χορός.—Μὴ ζήτει νὰ μάθῃς πλείονα περὶ αὐτοῦ. Αἱ κινδυνώδεις ζητήσεις ἀπώλεσαν ἀνθρώπους καὶ Θεοὺς μάλιστα.

Περσεφόνη (ἀτενίζουσα μετὰ δέους πρὸς τὸ κενόν).—Μήτοι εἶνε ἀνάμνησίς τις; Μήτοι εἶνε προκίσθημά τι τρομερόν; χάος... ἄβυσσος γενέσεων, φωναὶ τοκετῶν, κραυγαὶ μανιώδεις μίσους, πολέμων... βάραθρον τοῦ θανάτου! Ἀκούω, βλέπω ταῦτα πάντα· αὐτὴ δὲ ἡ ἄβυσσος μ'ἑλκύει, μὲ καταλαμβάνει. Πρέπει νὰ κατέλθω εἰς αὐτήν. Ὁ Ἔρως μὲ βυθίζει διὰ τοῦ ἐμπρηστοῦ πυρσοῦ. Ἀ! Θ' ἀποθάνω! Μακράν μου αὐτὸ τὸ τρομερὸν ὄνειρον! (Καλύπτει τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν καὶ κλαίει).

Χορός.—Ὦ! θεία παρθένε, τοῦτο εἶνε ἤδη ἁπλοῦν ὄνειρον· ἀλλὰ θὰ λάβῃ σάρκα θὰ γίνῃ ἀναπόφευκτος πραγματικότης· ὁ οὐρανός σου, θὰ ἐκλίπῃ εἰς μάταιον ὄνειρον, ἂν ὑποκύψῃς εἰς τὸν ἔνοχον πόθον σου. Ὑπάκουσον εἰς αὐτὸ τὸ σωτήριον προμήνυμα. Ἐπανάλαβε τὴν βελόνην καὶ διαποικίλου τὸν πέπλον σου. Ἀησμόνησον τὸν πανοῦργον, τὸν ἀναιδῆ, τὸν ἔνοχον Ἔρωτα!

Περσεφόνη (ἀφαιρεῖ τὴν χεῖρα ἀπὸ τοῦ προσώπου, ὅπερ ἀλάσσει ἐκφρασιν. Μειδιᾷ διὰ τῶν δακρύων).—Τρελλαὶ ποῦ εἶσθε! Ἀνόητος δὲ κ' ἐγώ! Τώρα τὸ ἐνθυμοῦμαι. Ἤκουσα νὰ λέγουν εἰς τὰ Ὀλυμπιακὰ μυστήρια τὰ ἑξῆς: Ὁ Ἔρως εἶνε ὁ ὡραιότερος τῶν Θεῶν· προεδρεύει ἐπὶ πτερωτοῦ ὀχήματος κατὰ τοὺς ἐξελιγμοὺς τῶν Ἀθανάτων, εἰς τὴν μίξιν τῶν πρωτίστων οὐσιῶν. Αὐτὸς ἄγει τοὺς θαρραλέους ἄνδρας, τοὺς ἥρωας ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ Χάους εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Αἰθέρος. Γινώσκει τὰ πάντα. Διέρχεται, ὡς τὸ Ἀρχικὸν Πῦρ, δι' ὅλων τῶν κόσμων· κρατεῖ τὰς κλεῖς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς! Θέλω νὰ τὸν ἴδω!

Χορός.— Στῆθι! Δύστηνε!

Ἔρως. (Ἐξέρχεται τοῦ ἄλσους ὑπὸ μορφὴν πτερωτοῦ μειρακίου).— Μὲ προσεκάλεσες Περσεφόνη; Ἰδοὺ ἐγώ!

Περσεφόνη (ἐπανακάθηται). — Σὲ λέγουν πονηρόν, καὶ ὅμως τὸ πρόσωπόν σου εἶνε αὐτὴ ἡ ἀθωότης· σὲ λέγουν πανίσχυρον, καὶ ὅμως ὁμοιάζεις πρὸς εὔθραυστον παιδίον· σὲ λέγουν προδότην, καὶ ὅμως ὅσῳ παρατηρῶ τοὺς ὀφθαλμούς σου, τόσῳ ἡ καρδία μου φαιδρύνεται, τόσῳ λαμβάνω ἐμπιστοσύνην πρὸς σέ, ὡραῖον, πρόσχαρον παιδίον. Σὲ λέγουν σοφὸν καὶ ἐπιτήδειον. Δύνασαι νὰ με βοηθήσῃς νὰ κεντήσω αὐτὸν τὸν πέπλον;

Ἔρως. — Προθύμως· ἰδοὺ ἐγὼ πλησίον σου, εἰς τοὺς πόδας σου. Ὁποῖος θαυμάσιος πέπλος! Φαίνεται ἐμβεβαμμένος ἐντὸς τοῦ κυανοῦ τῶν ὀφθαλμῶν σου. Ὁποῖαι ἀξιοθαύμαστοι εἰκόνες ἐκεντήθησαν ὑπὸ τῆς χειρός σου, εἰκόνες ἐν τούτοις ἤττον ὡραῖαι τῆς θείας διακοικιλτρίας, ἥτις οὐδέποτε εἶδεν ἑαυτὴν ἐντὸς κατόπτρου. (Ὑπομειδιᾷ πονηρῶς).

Περσεφόνη.— Νὰ ἴδω ἐμαυτήν! Εἶνε τοῦτο δυνατόν; (ἐρυθριᾷ). Ἀλλὰ γνωρίζεις αὐτὰς τὰς εἰκόνας;

Ἔρως.—Ἂν τὰς γνωρίζω! Εἶνε ἡ ἱστορία τῶν Θεῶν. Ἀλλὰ διατί νὰ σταματήσῃς εἰς τὸ Χάος; Ἐκεῖ ἄρχεται ἡ πάλη. Δὲν θὰ ὑφάνῃς τὸν πόλεμον τῶν Τιτάνων, τὴν γένεσιν τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ἔρωτάς των;

Περσεφόνη.— Ἡ μάθησίς μου σταματᾷ ἕως ἐδῶ· δὲν ἐνθυμοῦμαι ἄλλο τι. Δὲν θά με βοηθήσῃς νὰ κεντήσω τὴν συνέχειαν;

Ἔρως (Τῇ ἐκτοξεύει βλέμμα φλογερόν).— Ναί, Περσεφόνη, ἀλλ' ὑπὸ μίαν συμφωνίαν· νὰ ἔλθῃς δηλ. ἐν πρώ-

τοις νὰ δρέψῃς μετ' ἐμοῦ ἓν ἄνθος ἀπὸ τὸν λειμῶνα, τὸ ὡραιότερον πάντων.

Περσεφόνη (σοβαρά). — Ἡ σεβαστὴ καὶ συνετὴ μήτηρ μου δὲν μοι τὸ ἐπέτρεψε. «Μὴ ἄκουε τῆς φωνῆς τοῦ Ἔρωτος, μὸ εἰ ε, μὴ δρέψῃς ἄνθη τοῦ λειμῶνος, ἄλλως θὰ καταστῇς ἡ μᾶλλον ἀθλία τῶν Ἀθανάτων!

Ἔρως.—Ἐννοῶ. Ἡ μήτηρ σου δὲν θέλει νὰ μάθῃς τὰ μυστήρια τῆς γῆς καὶ τοῦ Ἅδου· ἂν ἀνέπνεες τὰ ἄνθη τοῦ λειμῶνος, θά σοι ἀπεκαλύπτοντο ταῦτα.

Περσεφόνη.—Καὶ τὰ γνωρίζεις σύ;

Ἔρως.—Ὅλα· καί, ὡς τὸ βλέπεις, διὰ τοῦτο δὲν εἶμαι ἢ ἔτι μᾶλλον νέος, ἔτι μᾶλλον ζωηρός. Ὦ κόρη τῶν Θεῶν, ἡ ἄβυσσος ἔχει φρικάσεις καὶ τρόμους, οὓς ὁ οὐρανὸς ἀγνοεῖ· ὁ μὴ διελθὼν δὲ τὴν γῆν καὶ τὸν ᾅδην, δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὸν οὐρανόν.

ΙΧΘΥΟΠΩΛΙΣ

Περσεφόνη. — Καὶ δύνασαι νὰ μοι δείξῃς διὰ νὰ τὰ ἐννοήσω;

Ἔρως.— Ναί, ἰδέ! (Ἀπέπται τῆς γῆς διὰ τοῦ ἄκρου τοῦ τόξου του, ἐξέρχεται δ' αὐτῆς εἷς μέγας νάρκισσος).

Περσεφόνη. —Ὦ τί ἐξαίσιον ἄνθος! Τοῦτο διεγείρει ἐν τῇ καρδίᾳ μου θείαν τινὰ ἀνάμνησιν. Ἐνῶ ἐκοιμώμην ἐνίοτε ἐπί τινος κορυφῆς τοῦ προσφιλοῦς μοι ἄστρου, ὅπερ χρυσίζει αἰώνιος λάμψις δύοντος ἡλίου, ἔβλεπον, ἀρυπνιζομένη, ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ ὁρίζοντος ἐν ἄστρον ἀργυρόχρουν ἐντὸς τοῦ μαρμαροειδοῦς κόλπου τοῦ ὑποπρασίνου οὐρανοῦ. Μοὶ ἐφαίνετο, τότε, ὅτι τοῦτο ἦτο ἡ δᾷς τοῦ καθ' ὑπόσχεσιν τῶν Θεῶν, ἀθανάτου συζύγου μου, τοῦ θείου Διονύσου. Ἀλλὰ τὸ ἄστρον κατήρχετο . . . κατήρχετο . . . ἡ δὲ δᾷς ἐξηφανίζετο μακράν.— Αὐτὸ τὸ θαυμάσιον ἄνθος ὁμοιάζει πρὸς ἐκεῖνο τὸ ἄστρον.

Ἔρως.—Ἐγώ, ὅστις μεταβάλλω καὶ συνδέω πᾶν πρᾶγμα· ἐγώ, ὅστις σχηματίζω ἐκ τοῦ μικροῦ τὴν εἰκόνα τοῦ μεγάλου καὶ ἐκ τῆς ἀβύσσου τὸ κάτοπτρον τοῦ οὐρανοῦ· ἐγώ, ὅστις μιγνύω τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ᾅδην ἐπὶ τῆς γῆς· ἐγὼ ὅστις κατεργάζομαι ὅλας τὰς μορφὰς ἐντὸς τοῦ βαθέος ὠκεανοῦ, ἐγὼ ἐνήργησα τὴν ἐκ τῆς ἀβύσσου γένεσιν τοῦ ἄστρου σου καὶ τὴν μεταμόρφωσίν του εἰς ἄνθος, ἵνα δυνηθῇς νὰ τὸ ψηλαφήσῃς, νὰ τὸ ὀσφρανθῇς.

Ὁ Χορός.—Πρόσεξε καλά· ἡ μαγεία αὕτη εἶνε ἴσως παγίς!

Περσεφόνη.—Καὶ πῶς ἀποκαλεῖς αὐτὸ τὸ ἄνθος;

Ἔρως. — Οἱ ἄνθρωποι τὸ ἀποκαλοῦν νάρκισσον· ἐγὼ δὲ Ἡδονὴν Ἰδὲ πῶς σὲ βλέπει, πῶς στρέφεται πρὸς σέ. Τὰ λευκά του πέταλα φρικιῶσιν, ὡσεὶ ζῶντα. Ἐκ τῆς χρυσῆς κορδίας του ἐκφεύγει ἄρωμα πληροῦν τὴν ἀτμόσφαιραν ἡδυπαθείας. Ἅμα ὡς πλησιάσῃς αὐτὸ τὸ μαγικὸν ἄνθος εἰς τὸ πρόσωπόν σου, θὰ ἴδῃς, ὡς ἐν τινὶ θαυμασίῳ καὶ ἀπείρῳ εἰκόνι, τὰ θηρία τῆς ἀβύσσου, τὰ βάθη τῆς γῆς, τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων. Τίποτε δὲν θά σοι εἶνε κεκρυμμένον.

Περσεφόνη.—Ὦ ἄνθος ἐξαίσιον! ἐπὶ τῷ μεθύοντι ἀρώματί σου ἡ καρδία μου πάλλει, ἐπὶ τῇ ψαύσει σου οἱ δάκτυλοί μου καίουσι. Θέλω νὰ σε ὀσφρανθῶ, νὰ σε ἀσπασθῶ, νὰ σε θέσω ἐπὶ τῆς καρδίας μου. — καὶ ἂς ἀποθάνω!

(Ἡ γῆ ἡμιανοίγεται παρ' αὐτῇ. Ὁ Πλούτων ἀνέρχεται ἐκ τοῦ χάσματος ἐπ' ὀχήματος, ὑπὸ δύο μελανῶν ἵππων συρομένου, ἁρπάζει τὴν Περσεφόνην, καθ' ἣν στιγμὴν ἔδρεπε τὸ ἄνθος καὶ τὴν σύρει πρὸς ἑαυτόν. Εἰς μάτην ἀποπειρᾶται αὕτη ν' ἀποσπασθῇ τῶν βραχιόνων του, ἐκβαλοῦσα μεγάλην φωνήν. Τὸ ὄχημα βυθίζεται, ἐξαφανίζεται. Ὁ ἦχος τῶν τροχῶν ἐξασθενεῖ βαθμηδὸν ὡς ὑπόγειος βροντή. Αἱ νύμφαι ὀδυρόμεναι διασκορπίζονται εἰς τὸ δάσος. Ὁ Ἔρως φεύγει τότε καγχάζων).

Ἡ φωνὴ τῆς Περσεφόνης (ὑπὸ τὴν γῆν).—Μῆτέρ μου! Σῶσόν με! Μῆτέρ μου!

Ἑρμῆς. — Ὦ ἐρασταὶ τῶν Μυστηρίων, ὧν ὁ βίος διατελεῖ εἰσέτι ἐσκοτισμένος ὑπὸ τῆς ἀχλύος πονηρᾶς ζωῆς, ἰδοὺ ἡ ἱστορία σας. Φυλάξατε καλῶς καὶ μελετήσατε αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ Ἐμπεδοκλέους. «Ἡ γέννησις εἶνε τρομερὰ καταστροφή, μετακομίζουσα τοὺς ζῶντας μεταξὺ τῶν θνητῶν. Ἄλλοτε ἐζήσατε τὴν ἀληθῆ ζωήν. εἶτα δ' ἐλκυσθέντες ὑπὸ θελγήτρου τινός, κατερρίφθητε εἰς τὴν ἐπίγειον ἄβυστον, ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ σώματος. Τὸ ἐνεστώς σας εἶνε ὄνειρον μοιραῖον. Μόνον τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον ὑφίστανται ἀληθῶς. Γνῶτε τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι. Γνῶτκι τὸ προορᾶν».

. . . . . .

Ἐν τούτοις ἤρχιζε νὰ νυκτώνῃ, ἤναπτον λοιπὸν πυρσοὺς πενθίμους μεταξὺ τῶν κυπαρίσσων, οἱ δὲ θεαταὶ ἀπεχώρουν ἐν σιγῇ, καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν κλαυθμηρῶν ᾀσμάτων τῶν ἱεροφαντίδων, ἀναφωνουσῶν: Περσεφόνη! Περσεφόνη! . .

Καὶ οὕτω λαμβάνει πέρας ἡ τελετὴ τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων. Οἱ νεόφοιτοι ἐγένοντο μῦσται. Ἐπανήρχοντο εἰς τὰς συνήθεις ἐργασίας των, ἀλλὰ μέγας πέπλος τῶν Μυστηρίων ἐπεξετάθη ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν των. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου νέφος τι παρενέπεσε. Συνάμα διηνοίχθη ἐν τῷ πνεύματί των ἐσωτερικός τις ὀφθαλμός, δι' οὗ παρετήρουν ἀμυδρῶς ἄλλον κόσμον, κόσμον πλήρη ἑλκυστικῶν μορφῶν, μορφῶν κοινουμένων ἐντὸς βαράθρων, ὁτὲ μὲν λαμπρῶν, ὁτὲ δὲ ἐρεβωδῶν.

Ο ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ ΕΛΕΦΑΣ ΕΝ ΤΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΙ ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ Ο ΜΑΧΙΜΟΣ

Ἔναγχος ἀνεκινήθη ἔτι ζωηρότερον τὸ ζήτημα ἀνὰ τὴν ἑσπερίαν Εὐρώπην, περὶ τοῦ πῶς θέλει καταστῇ δυνατὸν ὅπως ἡ βιαία δύναμις τῶν ἐλεφάντων χρησιμοποιηθῇ εἰς τὴν γεωργίαν ἐν Ἀφρικῇ. Κατά γε τοῦτο οἱ ἐπαΐοντες ἑτερογνωμοῦσι καὶ οἱ μὲν ἔχονται γνώμης, ὅτι ἀπαραίτητος ἀποβαίνει ἡ εἰσαγωγὴ ἰνδικῶν ἐλεφάντων κατὰ μεγάλας ποσότητας εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἀφρικήν, οἱ δέ εἰσι πεπεισμένοι, ὅτι ὁ Ἀφρικανικὸς ἐλέφας τυγχάνει ὢν τιθασευτὸς καὶ ὁ Ἰνδὸς τοιοῦτος τὸ κατ' ἀρχὰς δέον νὰ προσληφθῇ ὡς διδάσκαλος. Οὕτως ἄρα ἐχόντων τῶν πραγμάτων, οὐδαμῶς καθίσταται περιττὸν νὰ δηλωθῇ, ὅτι ἡ τιθάσευσις τοῦ Ἀφρικανικοῦ ἐλέφαντός ἐστιν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐν πρόβλημα ἐξετασθὲν καὶ πράγματι ἐπιλυθέν· διότι τὸ ἐλεφάντινον ὀστοῦν ἐτύγχανεν ὂν ἀρίγνωστον ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐν τῷ Ἰ' π. Χ. αἰῶνι, τὴν γνωριμίαν ὅμως ζώντων ἐλεφάντων ἐποιήσατο ἡ Ἀνατολὴ ὀπωσοῦν βραδέως. Κατὰ τὴν κρίσιμον μάχην τῶν «Γαυγαμήλων» τῇ 30 Σεπτεμβρίου 331 π. Χ. ὁ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου στρατὸς εἶχε τὸ πρῶτον νὰ δικπαλαίσῃ πρὸς μαχίμους ἐλέφαντας καὶ ἐπὶ τῆς ἰνδικῆς ἐκστρατείας μετὰ ταῦτα ἔλαχον τῷ μεγάλῳ αὐτῷ βασιλεῖ ὁλόκληρα στίφη ἐλεφάντων, ὡς λείκ. Ἐν τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέσχεν, ὅπως ἐποφεληθῇ ἐν τῇ μάχῃ τὸ δίτομον αὐτὸ ὅπλον καὶ μετεχειρίζετο τοὺς ἑκάστοτε λαφυραγωγουμένους ἐλέφαντας, ὡς σκευοφόρα ὑποζύγια οἱ διάδοχοι ὅμως αὐτοῦ καθάπερ καὶ ἐν πολλοῖς καὶ ἄλλοις ἐζήλωσαν τὴν ἀνατολικὴν χρῆσιν καὶ τούτου ἕνεκα τὴν κτῆσιν τῶν πολυχρίθμων ἐλεφάντων, οἱ φιλοπόλεμοι μονάρχαι ὑπελάμβανον ἀπαραίτητον.

Οἱ δὲ διάδοχοι, σὺν τῇ λοιπῇ κληρονομίᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου, διεμερίσαντο καὶ τοὺς ἐλέφαντας αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς πρώταις αὐτῶν μάχαις, οἱ ἐλέφαντες οἱ ὑπ' ἐκείνου λαφυραγωγηθέντες, πρῶτοι ὡδηγήθησαν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ἀφοῦ ὅμως οἱ ἀρχαῖοι αὐτοὶ ἀπόστρατοι—ἐλέφαντες δηλ.—κατετρίβησαν ἐν τοῖς ἀδιαλείπτοις μάχαις, κατώρθουν οἱ Σελευκίδαι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὅπως τοὺς μαχίμους αὐτῶν ἐλέφαντας πορίζωνται διηνεκῶς ἐξ Ἰνδίας καὶ τοῦτο ἠπείλει σπουδαίως νὰ μεταβάλῃ τὴν ἀναλογίαν τῶν δυνάμεων ἐπὶ βλάβῃ τῆς Αἰγύπτου, ᾗ ἡ εἰς τὴν Ἰνδικὴν ὁδὸς ἦτο κεκλεισμένη. Τὸν κίνδυνον δὲ τοῦτον κατενόησαν οἱ συνετοὶ ἅμα καὶ δραστήριοι δυνάσται τῆς χώρας τοῦ Νείλου, οἱ Πτολεμαῖοι καὶ ἐζήτησαν ν' ἀντιμετωπίσωσι πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς προσελεύσεως Ἀφρικανῶν ἐλεφάντων. Ἰστέον, ὅτι ἡ ὕπαρξις ἐλεφάντων ἐν Ἀφρικῇ ἦτο γνωστὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐκ μακροτάτου χρόνου, ἀλλ' ἡγνόουν, ὡς φαίνεται, πρώτιστα, ὅτι ἐνταῦθα διέφερε τὸ εἶδος τῶν ἐλεφάντων ἢ ἐν Ἰνδίᾳ. Ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ πρῶτος τῶν συγγραφέων, ὁ κατ' ἐπιστήμην περὶ τὸν ἐλέφαντα ἀσχοληθείς, μνημονεύει τοὐλάχιστον τὴν ὑπάρξεως τοῦ αὐτοῦ ζῴου ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Ἀνατολῇ, ἐν Ἰνδίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Δύσει, παρὰ τὴν ἀφρικανικὴν δυτικὴν ἀκτήν, ὡς ἐν τῶν αἰτίων, ἅτινα καθιστῶσι πιθανὴν μίαν ἐπικοινωνίαν τῆς ὑστάτης Ἀνατολῆς πρὸς τὴν ἐσχάτην Δύσιν, τοὐτέστι, κατέδειξε τὸ σχῆμα τῆς γηίνου σφαίρας.

Οἱ δὲ Πτολεμαῖοι—ἵνα εἰς αὐτοὺς ἐπανίωμεν—δὲν ἐχρειάζοντο, ὅπως πορίζωνται τοὺς ἰδίους ἐλέφαντας ἐκ τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς, ἅτε εὑρίσκοντες αὐτοὺς ἀνκλόγως πλησίον ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τρωγλοδυτῶν καὶ ἐν Αἰθιοπίᾳ, ἢ κατὰ ἐωτερικὴν γλωσσικὴν χρῆσιν ἐν Νουβίᾳ καὶ Ἀβυσσινίᾳ, ἀλλὰ θὰ ἐννόησαν ταχέως, ὅτι ὁ Ἀφρικανικὸς ἐλέφας, ὃν τέως ἐθήρων ἕνεκα τοῦ ὀστοῦ, εἶνε κατ' οὐσίαν διάφορος τοῦ ἀπ' αἰώνων τιθασευθέντος ἰνδικοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ. Καὶ ὄντως μακρὸς διέρρευσε χρόνος πρὶν ἢ ἐπιτύχῃ ἡ ἡμέρωσις καὶ πολεμικὴ ἐκγύμνασις τοῦ Ἀφρικανικοῦ ἐλέφαντος καὶ τὰ δηκτικὰ σκώμματα τοῦ εὐφυολόγου ὄχλου τῆς Ἀλεξανδρείας οὐδαμῶς ἐφείσθησαν τῶν ἐπιμόνων προσπαθειῶν τῶν μοναρχῶν. Ἐν τούτοις καὶ ἐνταῦθα κατεδείχθη τί δύναται νὰ κατορθώσῃ ἡ ἐπιμονὴ ἄρχοντος, διατιθέντος δαψιλῆ τὰ μέσα, καὶ οὕτω δὴ ἡ ἀπόπειρα τέλος ἐπετεύχθη καὶ οἵας ἱκανοποιήσεως ἐνέπλησε τοῦτο Πτολεμαῖον τὸν Γ' ἢ Εὐεργέτην, τὸν δυνατώτατον καὶ ἴσως μέγιστον βασιλέα τῆς Δυναστείας ἀπὸ τοῦ 246—221, διδάσκει φαεινότατα μία ἐπιγραφή, ἣν ἐπέταξεν οὗτος ἵνα ἐκθέσωσιν ἐν Ἀδούλῃ—Ἄδουλις καὶ κατ' ἄλλους Ἄδουλι καὶ Ἀδουλί καὶ Ἀδούλη, πόλις τῶν Αἰθιόπων ἐπὶ τῷ ἀραβικῷ κόλπῳ τὸν νῦν Μασσωά.—Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ λοιπὸν αὐτῇ λέγεται «ὁ μέγας βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἐστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ πεζικῶν δυνάμεων, ἱππικοῦ, μετὰ στόλου καὶ ἐλεφάντων ἐκ Νουβίας καὶ Ἀβυσσινίας, οὓς ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς οὗτος ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις αἰχμαλωτίσαντες ἔφερον εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐξεγύμνασαν διὰ τὴν πολεμικὴν ὑπηρεσίαν». Ὅθεν ἡ τύχη τοῦ πολέμου ἐγένετο αὐτῷ εὐμενὴς καὶ μετὰ τῶν ἄλλων εὐτυχῶν ἐκβάσεων καὶ κατορθωμάτων ἀνημονεύεται διακρήδην καὶ ἡ λαφυραγωγία ἁπάντων τῶν Ἰνδῶν ἐλεφάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Πρὸ τῆς περατώσεως τῶν νικῶν Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου, ὀφείλομεν νὰ μὴ παραδράμωμεν ἐν σιγῇ ὅ,τι ἔνχυλον ἔτι ὑπάρχει ἐν ταῖς ἀκοαῖς ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἡμετέρας, ἐν Γερμανίᾳ μαθητείας, ἔνθα ὁ κλεινὸς ἱστοριογράφος Λεοπόλδος Ράγκε ἔλεγε «mit ihus schliesst die Reihe der besseren Ptolemäer» εἰς αὐτὸν λήγει ἡ σειρὰ τῶν καλλιτέρων Πτολεμαίων. Ἐβασίλευσεν οὗτος, ὡς προεγράφη, ἀπὸ τοῦ 246—221 π. Χ. Ὁπόσας δὲ προσπαθείας κατέβαλλον καὶ αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ Φιλάδελφος, ἀποδεικνύει καὶ τὸ γεγονός, καθ' ὃ οὗτος ἱδρύσατο ἰδικιτέραν ἀποικίαν ἐπὶ τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Θήραν Πτολεμαΐδα» ἀπωτελοῦσαν τὸ ὁρμητήριον διὰ τὴν θήραν τῶν ἐλεφάντων. Καὶ κατεδείχθη μὲν διὰ τῶν ἐκστρατειῶν Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου ἡ τιθασεία καὶ ἡ μάχιμος ἐπιδεξιότης τῶν Ἀφρικανῶν ἐλεφάντων, ἀλλ' ὡμολογουμένως ὡς ὑλικὸν πολέμου ἐξεταζόμενοι, δὲν ἦσαν ὁμοιογενεῖς πρὸς τοὺς ἰνδικοὺς τοιούτους. Ὅτε δὲ Πτολεμαῖος ὁ Δ' ἔτει 217 π. Χ. ἔχων τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα ἐλέφαντας ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Μέγαν Ἀντίοχον, διατιθέντα δύο καὶ ἑκατὸν Ἰνδοὺς ἐλέφαντας, οὐδὲ τὸ παράπαν ἀντέσχον ἐν τῇ μάχῃ τῆς Ραφίας οἱ Ἀφρικανοὶ ἐλέφαντες πρὸς τοὺς Ἰνδικοὺς καὶ οἱ πλεῖστοι οὐδὲ περιέμενον κἂν τὴν προσβολὴν τῶν ἐναντίων καὶ τὸ ὅτι οὐδὲν ἧττον ὁ Πτολεμαῖος ἤρατο περιφανῆ νίκην τοῦτο δηλοποιεῖ ἐπακριβῶς ὁπόσον τότε ἐν γένει ὑπερετίμων τὴν ἀξίαν τῶν στιφῶν τῶν ἐλαφάντων. Σημειωτέον ἐν τούτοις, ὅτι οἱ πρακτικοὶ Ρωμαῖοι, εἰ καὶ οὐδέποτε ἀπέδωκαν ἀξίαν τῷ ἀγαπητῷ αὐτῷ ὅπλῳ τῆς Ἀνατολῆς, ὅμως ἐν τοῖς Φοινικοῖς πολέμοις ἐξηναγκάσθησαν ἵνα διαγωνίσωνται πρὸς Ἀφρικανοὺς ἐλέφαντας. Καὶ ἐφ' ὅσον καθόλου ἐπωφελοῦντο ἐν τῇ ἀρχαιότητι μαχίμους ἐλέφαντας, μετεχειρίζοντο τοὺς Ἀφρικανούς, ἂν μὴ ἠδύναντο νὰ διαθέσωσι τοὺς ἱκανωτέρους ὄντας ἰνδικούς. Παρεκτὸς τούτου καὶ ἐπὶ τῶν καισαρείων χρόνων γίνεται μνεία θήρας καὶ τιθασεύσεως ἐλεφάντων, οἵτινες ἠγρεύοντο, οὐχὶ τῇ βοηθείᾳ ἑνὸς ἐξημερωθέντος καὶ χρησιμεύοντος ἀντὶ δελέατος—ὡς δόλωμα—ἀλλ' ἐν βόθροις καὶ ἡ πεῖνα, ὡς ἑπόμενον, ἦτο τὸ κύριον μέσον τῆς ἡμερώσεως.

Προσθετέον, ὅτι τοὺς Ἀφρικανοὺς ἐλέφαντας δὲν ἐπωφελοῦντο, ὡς ἐργατικὰ ζῷα, τοὐλάχιστον ὁ Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος ἐξαίρει ὥς τι ἰδιάζον τὸ ὅτι οἱ ἐλέφαντες ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἐχρησίμευον εἰς ἐργατικοὺς σκοπούς. Καὶ ἐνδεχόμενον μὲν ὁ Ἀφρικανὸς ἐλέφας καὶ ἐν ταῖς εἰρηνικαῖς αὐταῖς συνομολογίαις ἀπολείπηται τι τοῦ ἰνδικοῦ συντόμως καὶ ἡ εἰς τοῦτο γύμνασις αὐτοῦ τυγχάνει οὖσα δυνατή, οὐδεμία ὑπάρχει ἡ ἀμφιβολία, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν Πτολεμαίων. Τἀνῦν δέ, ὡς τότε, ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀποπείρας πρὸς τιθάσευσιν καθίσταται ἀσφαλής, ἐὰν συνδράμωσι τρεῖς παράγοντες, ἐνέργεια, ὑπομονὴ καὶ χρήματα, ὧν ἄνευ οὐδὲν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων, ὡς ἐδόξαζεν ὁ μέγας ῥήτωρ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὁ πρακτικὸς Ὁράτιος ἐπ' ἴσης λέγει «numos post virtutem=μετὰ τὴν ἀρετὴν χρήματα.

Τοσαῦτα ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας ἡμῶν μελέτης περὶ ἐλεφάντων ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ τῶν ἐλεφαντομαχιῶν αὐτῶν.

Ν. Πετρῆς

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ

Τὰ ἐρείπια τῶν Σούσων

Ὁ κ. Leon Heuzey ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, συνοπτικὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀπευθυνθέντος ὑπομνήματος, εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν ὡραίων τεχνῶν ὑπὸ τοῦ κ. J. de Morgan, τοῦ γνωστοτάτου διερευνητοῦ τῶν βασιλικῶν τάφων τοῦ Ντασσοὺρ εἰς τὴν Αἴγυπτον, σήμερον δὲ γενικοῦ πληρεξουσίου τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου εἰς τὴν Περσίαν, ἐπὶ τῶν ἀνασκαφῶν τὰς ὁποίας ἐπεχείρησε κατὰ τὸ ἔτος 1897—1898 εἰς τὴν θέσιν καθ' ἣν κεῖται ἡ ἀρχαία πόλις τὰ Σοῦσα. Ὁ κ. J. de Morgan, εἰς τὸ ὑπόμνημά του ἐξαίρει τὴν ἀξίαν τῶν σπουδαίων ἀποτελεσμάτων τῶν ληφθέντων ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου μέρους, ὑπὸ μιᾶς ἄλλης γαλλικῆς ἀποστολῆς, τῆς τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας Dieulafoy. Τὸ πρώτιστον ἔργον ταύτης τῆς πρώτης ἀποστολῆς ὑπῆρξεν ἡ σπουδὴ τῶν στρωμάτων τοῦ ἐδάφους ταύτης τῆς χώρας, ἅτινα δύναταί τις νὰ ὀνομάσῃ ὅ,τι εἶναι τὸ περσικὸν ἢ ἀχαιμενικὸν ἔδαφος.— Τὸ μέγα νέον ἔργον, ὅπερ ἔφερον εἰς φῶς αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ κυρίου de Morgan, εἶναι ὅτι οὗτος εἰσέδυσεν εἰς τὸ κυρίως Σουσιανὸν στρῶμα, ὅπερ ὀνομάζεται ἐπίσης Ἐλαμιτικὸν ἢ Ἀνσανιτικόν. Σειρὰ στοῶν ὑπογείων ἔχουσι κατ' ἀρχὰς ἀποδώσει τὸν ἀρχαιολογικὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀρχαίου τύμβου τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Σουσῶν. Ἔπειτα ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου ὀροπεδίου, δύο μεγάλα οἰκοδομήματα, τὸ ἓν μὲ πλίνθους ὀπτούς, τὸ ἕτερον μὲ πλίνθους ὠμούς, ἔχουσι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐρευνηθῆ καὶ καθαρισθῆ. Μέγας ἀριθμὸς ἐκ τούτων τῶν πλίνθων φέρουσιν ὀνόματα βασιλέων τῶν Σούσων. Πλεῖστα ἀντικείμενα μεγάλου ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀνευρέθησαν ἔξωθεν τοῦ δευτέρου οἰκοδομήματος εἰς ὃ φαίνονται ὅτι μετεφέρθησαν κατὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Σούσων ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων. Ταῦτα εἶναι :

1ον Εἷς ὀβελίσκος φέρων 1500 στίχους ἐπιγραφῆς.

2ον Μία τράπεζα ἐξ ὀρειχάλκου, δυστυχῶς τεθρυσμένη, ἥτις ἔφερε παραστάσεις τέχνης ἀξιοσημειώτου καὶ τελευταῖον μία μεγάλη καὶ ὡραιοτάτη στήλη, τέχνης ἐξαισίου καὶ παριστώσας σκηνὴν μάχης εἰς τὰ ὄρη. Ὁ ρυθμὸς τούτων τῶν μνημείων προέρχεται ὄχι ἐκ τῆς ἀσσυριακῆς τέχνης, τῆς ὁποίας δὲν διακρίνει τις τὴν εἰς ταῦτα τραχύτητά της, ἀλλ' ἐκ τῆς μεγάλης ἀρχικῆς πηγῆς, τῆς ὁποίας παρουσιάζει τύπον πολὺ προηγμένον, παρατηρῶν τις τὴν κομψότητα καὶ τὴν σχέσιν, ὡς πρὸς τὰς συμμετρίας. Ταῦτα τὰ ἀνωτέρω πρῶτα ἀποτελέσματα εἶναι αἱ καλλίτεραι διαβεβαιώσεις, διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἀνασκαφῶν, αἵτινες ὑπόσχονται νὰ προσθέσωσιν ἓν κεφάλαιον νέον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνατολῆς.

Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Καρχηδόνος

Ὁ κ. Héron de Nillefosse ἔδωσεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν νέας πληροφορίας, τὰς ὁποίας πρὸ ὀλίγου ἔλαβεν ἐκ τοῦ κ. R. P Delattre ἐπὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Καρχηδόνος.

Τὸ φρέαρ εἰς τὸ ὁποῖον εὑρέθη ὁ μικρὸς σαρκοφάγος, τοῦ ὁποίου τὸ ἐπίθεμα ἔφερε τὸ ἐνδεδυμένον διὰ χλαίνης καὶ πωγωνοφόρον πρόσωπον καὶ τὸν ὁποῖον ἔχομεν ἤδη περιγράψει, δὲν ἔχει καθ' ὁλοκληρίαν ἐξετασθῆ. Τὸ δωμάτιον τὸ κείμενον εἰς τὸ βάθος τούτου τοῦ φρέατος εἶχε μόνον ἐντελῶς κενωθῆ καὶ καθαρισθῆ, καὶ ἔμεινε κατὰ τὸ μέσον τοῦ φρέατος ἓν δεύτερον δωμάτιον μὲ δύο αὐλαίας, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἀκόμη ἐντελῶς κενωθῆ καὶ καθαρισθῆ, διότι ἦτο πλῆρες χωμάτων. Κατὰ τὴν 6 Ὀκτωβρίου μόνον ἐκαθαρίσθη. Ἐκτὸς τῶν αὐλάκων τὸ δωμάτιον περιεῖχε σκελετοὺς μὲ τὴν συνήθη οἰκοσκευὴν, λάρνακας μὲ λαβάς, λυχνίας καρχηδονικάς, λυχνίας ἑλληνικάς, νομίσματα, οἰνοχόην τεθρυσμένην, ἐξ ὀρειχάλκου, δύο κάτοπτρα, λαβὴν ἐργαλείου ἐλεφαντίνην, κτλ., πρὸς τούτοις εὗρον εἰς τὸ αὐτὸ δωμάτιον τέσσαρας σαρκοφάγους ἁπλοῦς μὴ περιέχοντας ἄλλο τι εἰμὴ ὀστᾶ κεκαυμένα. Ἀλλὰ εἰς τὴν αὔλακα τὸν ἀριστερόν, ὑπὸ τὸ βάθος, πέμπτος μικρὸς σαρκοφάγος ἦτο ἐγγομφωμένος εἰς τὸν βράχον. Τὸ κάλυμμα τούτου τοῦ μικροῦ σαρκοφάγου εἶναι λίαν περίεργον. Φέρει, πρόσωπον πωγωνοφόρου, μὲ μεγάλην ἐσθῆτα, ἔχοντος τὴν δεξιὰν χεῖρα ὑψωμένην καὶ φέροντος διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἔμπροσθεν τοῦ στήθους του, εἶδος ποτηρίου ἢ θυμιατηρίου. Ἡ κεφαλή του ἀναπαύεται ἐπὶ δύο προσκεφαλαίων μὲ κροσσούς. Τὸ πρόσωπον καὶ τὰ δύο προσκεφάλαια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ κεφαλὴ ἀναπαύεται, ἐξέχουσιν ἐν ἀναγλύφῳ παραστάσει τοῦ καλύμματος. Τὸ πρόσωπον τοῦτο φαίνεται νὰ παριστάνῃ Καρχηδόνιον ἄνδρα ἐνδεδυμένον μὲ τὴν αὐτὴν σεμνοπρέπειαν, τὴν ὁποίαν ἔφερε καὶ ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἦτο γεγλυμμένον en haut relief καὶ τοῦ ὁποίου ὁ κ. R. P. Delattre εἶχεν ἐσχάτως ἀποστείλει τὴν φωτογραφίαν. Κατ' ἀρχὰς ἐθεωρήθη, ὅτι τὸ πρόσωπον παριστάνει ἱερέα, ἀλλὰ μετὰ τὰς νέας ἐρεύνας καὶ μελέτας ἀνεκαλύφθη τὸ ὄνομά του καὶ ὁ τίτλος του. Ἡ πλευρὰ τοῦ καλύμματος, εἰς τὸ μέρος τῆς κεφαλῆς τοῦ προσώπου, φέρει ἐπιγραφὴν κεχαραγμένην μὲ χαρακτῆρας καρχηδονιακοὺς τοὺς ὁποίους ὁ P. Delattre νομίζει ὅτι ἠδυνήθη νὰ μεταφράσῃ : «Baalchillek» ὁ «Rab». Ὁ κ. P. Delattre ἀπέστειλεν ἐπὶ τέλους τὸ ἐκτύπωμα τῆς τε παραστάσεως καὶ τῆς ἐπιγραφῆς.

Οἱ ἀρχαῖοι λιμένες τῆς Καρχηδόνος

Ὁ κ. Cagnat ἀναγινώσκει μίαν νέαν πληροφορίαν τοῦ ὑποπλοιάρχου Roquefeuille, ἐπὶ τῶν καταμετρήσεων τοῦ βάθους τῶν ὑδάτων, τὰς ὁποίας ἐπεχείρησεν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Κρᾶμ, διὰ νὰ γνωρίσῃ τοὺς ἀρχαίους λιμένας τῆς Καρχηδόνος. Οὗτος ὁ ἀξιωματικὸς ἠδυνήθη νὰ διαβεβαιώσῃ πράγματά τινα, τὰ ὁποῖα ἐπιδιορθώνουσιν ἐπὶ σπουδαίων σημείων τὰ συμπεράσματα τῶν προκατόχων του καὶ ἰδίως τοῦ διασημοτάτου μεταξὺ αὐτῶν τοῦ κ. Falbe.

Αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ Τίμγκαντ

Αἱ ἀνασκαφαί, αἱ μετὰ ζέσεως ἐξακολουθοῦσαι εἰς τὸ Timgad διὰ τῶν φροντίδων τῆς γενικῆς διευθύνσεως τῶν ὡραίων τεχνῶν καὶ τῶν ὁποίων ἀνασκαφῶν ἡ διεύθυνσις εἶναι ἐμπεπιστευμένη εἰς τὸν κ. Albert Ballu, πρύτανιν ἀρχιτέκτονα (architeste en chef) τῶν ἱστορικῶν μνημείων τῆς Ἀλγερίας, ἐστέφθησαν ὑπὸ νέων ἀνακαλύψεων, εἰς ἄκρον σπουδαιοτάτων καὶ ἐνδιαφερόντων.

Ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς Ἀλγερίας ἐτηλεγράφησε ἐσχάτως εἰς τὸν κ. Léon Bourgenis, ὑπουργὸν τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν Ὡραίων Τεχνῶν, ὅτι αἱ τελευταῖαι ἐργασίαι ἐστέφθησαν ὑπὸ μεγάλης ἐπιτυχίας, διότι εὑρέθησαν εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τὰ ἑξῆς ἄξια λόγου σπουδαιότατα εὑρήματα : 1ον Εἷς νέος ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὸν Δία,

τὴν Ἥραν καὶ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. 2ον Ἓν κατάστημα δημόσιον ἐστολισμένον ἀπὸ ὡραῖα μωσαϊκὰ μὲ παραστάσεις. 3ον Ἓν οἰκοδόμημα μέγα τετράγωνον, κείμενον ἔξωθεν τῶν τειχῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ ὅπερ ἠδύνατο νὰ ἦτο χρήσιμον διὰ μεγάλας θέρμας. Ὁ κ. Ballu ἐξακολουθεῖ νὰ καταγίνεται εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ὑποικοδομῶν τῆς ἀνατολικῆς θύρας τῆς πόλεως.

ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΣΙΣ

Παῦσε καρδιά μου τοὺς παλμοὺς καὶ στῆθος μου τοὺς πόνους
σιγήσατε μαράθηκαν στὸ κόρφο μου τὰ ἴα.
Παῦσε καὶ σὺ κιθάρα μου τοὺς συμπαθεῖς σου τόνους
παῦσε, δὲν ἔμεινε ἐλπὶς παρηγοριὰ καμμία.

Σίγα καὶ σὺ πολύλαλο καὶ πικραμένο στόμα
παῦσε τραγούδια πλιὰ νὰ λὲς καὶ λόγια τῆς ἀγάπης
σιγήσατε, ἀπηύδησε τὸ θολωμένο μ' ὄμμα
νὰ βλέπῃ τόση ἀπονιὰ καὶ δείγματα ἀπάτης.

Σιγήσατε δὲν θέλω πλιὰ ν' ἀκούω τ' ὄνομά της
τὰ τόσα της ἐνθύμια θὰ τὰ γυρίσω πίσω
Μὴ λέτε γιὰ τὰ κάλλη της γιὰ τὴ γλυκιὰ ματιά της
εἶν' ἄπονη ἐπίορκος θὰ τὴν ἀλησμονήσω.

Ἀπώθησον τὸν κάλαμον καὶ σὺ ποῦ τρέμεις χοῖρα
ξαπόστασε μὴ γράφεις πλιὰ γιὰ τὴ σκληρὰ ἐκείνη
Ν' ἀναστεράζω πάντοτε, ἂν ἔγραψε ἡ μοῖρα
ξαπόστασε, τὴν πρώτην μου ἐπιζητῶ γαλήνη.

Παῦσε καὶ σὺ ἀθῶα μου ψυχὴ τὰς συγκινήσεις
καὶ μέσα σὲ βαθύσκαπτο σκοτεινιασμένο μνῆμα
θάψτε τὰ πλάνα ἔνειρα, τὰς τόσας ἀναμνήσεις
καὶ τοῦτο λέτε· ἁμιᾶς σκληρᾶς, μιᾶς ψεύστερας εἶμαι θύμα».

Ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου. **Μιλτ. Κ. Κορμπέτης**

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΥΔΑΤΟΣ

Πᾶν πρὸς πόσιν ὕδωρ ἐμπεριέχει διάφορα ἄλλα σώματα ὀρυκτά, ὀργανικὰ καὶ ἀέρια, ἡνωμένα μὲ τὸ ὕδωρ· ταῦτα εἰσὶν ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον, θειϊκὸν ἀσβέστιον, ἀνθρακικὸν μαγνήσιον, θειϊκὸν καὶ χλωριοῦχον μαγνήσιον, μαγνησίαν (ὀξείδιον μαγνησίου) χλωριοῦχον ἀσβέστιον, σόδαν, ποτάσσαν, φυτικὴν ἢ ὀργανικὸν ὕλην, ἀμοσφαιρικὸν ἀέρα, καὶ ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ἡ διάφορος ποσότης τούτων ἀποτελεῖ τὴν διάφορον ποιότητα τῶν ὑδάτων ἕκαστον, τῶν ὁποίων διαφόρως ἐνεργεῖ ἐπὶ τῆς ὑγιείας.

Τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον ὕδωρ καταπαύει ἐντελῶς τὴν δίψαν, δροσίζει καὶ εὐχαριστεῖ τὴν γλῶσσαν, τὸν φάρυγγα, καὶ τὸν στόμαχον· διαλύει τὰς ἐν τῷ στομάχῳ τροφὰς, καὶ εὐκολύνει τὴν χώνευσιν. πρέπει δὲ νὰ πίνῃ τις ὅσον ἀρκεῖ πρὸς κατάσβεσιν τῆς διψης. Τὸ καλὸν ὕδωρ πρέπει νὰ ἐμπεριέχῃ ἀέρα καὶ μάλιστα ἀνθρακικὸν ὀξύ· τοῦτο διακρίνεται, ὅταν το ὕδωρ θερμαινόμενον παρέχῃ πολλὰς φυσαλίδας τοιούτου ἀέρος· διὰ τοῦτο τὸ ἐν τοῖς ὑπογείοις μένον ὕδωρ εἶνε ἐνίοτε προτιμάτερον ἄλλου· τὸ δὲ ἀπεσταγμένον, ἢ βρασμένον ὕδωρ δὲν καταπαύει τὴν δίψαν, οὔτε εὐάρεστον τὴν γεῦσιν εἶναι. Πρέπει νὰ εἶνε διαυγές, λευκὸν καὶ κοῦφον κατὰ βάρος, νὰ μὴ ἔχῃ γεώδη πολλὰ μόρια, νὰ διαλύῃ καλῶς τὸν σάπωνα, νὰ βράζῃ ταχέως τὰ ὄσπρια· διὸ πᾶν ὕδωρ, δι' οὗ δὲν βράζουσι καλῶς τὰ ὄσπρια, ἀλλὰ σκληρύνονται, δὲν εἶνε καλὸν οὔτε πρὸς πόσιν· νὰ εἶνε ἄγευστον, ἄοσμον. Κατὰ δὲ τὸν Ἱπποκράτην οὐχὶ τὸ ἐλαφρότερον κατὰ βάρος ὕδωρ, ἀλλὰ τὸ ταχέως θερμαινόμενον, καὶ ταχέως ψυχραινόμενον εἶνε καλὸν καὶ ὑγιεινόν· «ὕδωρ ταχέως θερμαινόμενον καὶ ψυχόμενον ἀεὶ κουφότερον».

Πᾶν ὕδωρ, τὸ ὁποιον δὲν εἶνε πολὺ διαυγές, δὲν εἶνε ἄχρουν, ἔχει γεῦσίν τινα ἢ ὀσμὴν, ἢ εἶνε πολὺ ψυχρόν, εἶνε ἐπιβλαβές, ὡς ἀκολούθως λέξομεν, ὡσαύτως δὲν εἶνε καλὸν το ὕδωρ, ἐὰν φέρεται ἐκ πετρῶν, καὶ οὐχὶ διὰ γῆς καλῆς, διότι τοῦτο καὶ πολὺ ψυχρόν εἶνε, καὶ μόρια πολλὰ φέρει ἐν ἑαυτῷ, ἐὰν διέρχηται διὰ κακῆς γῆς, ὡσαύτως ἐὰν ζυγιζόμενον ὑπὸ ἴσον ὄγκον μὲ ἄλλο εἶνε βαρυτερον. Πᾶν τοιοῦτον ὕδωρ ἔχον τὰ ρηθέντα συστατικα, ἢ τὰ πλεῖστα ἢ τινὰ τούτων, εἶνε παντοτε κακὸν καὶ ἐπιβλαβες πρὸς τὴν ὑγίειαν. Τὸ τοιοῦτον ὕδωρ πινομενον ἐπιφερει βάρος εἰς τὸν στόμαχον, ἐξογκόνει τοῦτον, διότι ἀναπτύσσει ἀεια, διὰ κινησεως θορυβεῖ ὁ στόμαχος, ὡς ἀσκὸς ἡμιπληρης ὑγροῦ· ἡ ὄρεξις παύει· καὶ ἐνίοτε διὰ κινήσεως ἐπερχονται ἀλγηδόνες εἰς τὸ δεξιὸν ὑποχονδριον ἢ καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν.

Τὸ ὕδωρ μένον ἐπὶ ἡμέρας εἰς ἀγγεῖον μεταβάλλεται πρὸς τὸ χεῖρον ἢ πὸ βελτιον· διότι εἴς τινα σήτονται αἱ ὀργανικαὶ ὕλαι αὐτῶν, ἄλλων κατακρημνίζονται τὰ γεώδη συστατικὰ διὰ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἀτμοσφαιρας.

Τὸ πρὸς πόσιν ὕδωρ εἶνε διαφόρων εἰδῶν, καὶ διακρίνεται πᾶν εἶδος ἐκ τοῦ τόπου ἔνθα πηγαζει· εἶνε πηγαῖον, φρεάτιον, ποτάμιον, βρόχιον καὶ διατηρούμενον ἐν δεξαμενῇ ἢ ἐν λίμνῃ

ΕΠΙ ΤΩι ΘΑΝΑΤΩι

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΑΝΔΡΙΤΣΑΚΗ

Ἐμαράνθης, ὦ ἄνθος Μαΐου,
Καὶ ἐσβέσθης ἡλίου τὸ φῶς,
ἐχάθης, ἀκτὶς τοῦ ἡλίου
καὶ τῶν γονέων πᾶς θησαυρός.

⁂

Ἔθλιψας ἡμᾶς καὶ γονεῖς σου
ἀφήσας τὸν κόσμον προώρως,
Ὦ, ἰδὲ ἡμᾶς καὶ λυπήσου
ἀπελθὼν τοσοῦτον ἀώρως.

⁂

Κόσμον τὸν μάταιον ἀφῆκες
πλὴν ἀπῆλθες εἰς ἄλλον λαμπρὸν
κι' ὅπου θέσιν ὡραίαν εὑρῆκες
εἰς μέγαν τῶν Ἀγγέλων χορόν.

⁂

Ἀγάλλου αὐτοῦ βρῦσις χαρίτων
ὁ κόσμος ἐδῶ εἶναι οὐδὲν
Κράμα σαθρὸν ματαιοτήτων !
Καταλεῖπον ἓν μέγα μηδέν.

Ταϊγάνιον 25 Νοεμβρίου 1898

Γεράσιμος Α. Λασκαράτος
(13 ἐτῶν)

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ "ΦΥΣΕΩΣ,,

Α.Κ. *Βουκουρέστιον*. Δελτάριον ἐλήφθη. Ἐνεγράψαμεν συνδρομητρίας. Εὐχαριστοῦμεν. Παρακαλοῦμεν καὶ συνενοηθεῖτε. Φύλλα ἀπεστάλησαν.—Δ Π. *Πάτρας*. Ἐλήφθη. Ἔχει καλῶς.—Μ. Κ. Achmoun. Ἐπιστολὴ μετὰ 60 φρ. ἐλήφθη Εὐχαριστοῦμεν. Ἔχει καλῶς, ὡς γράφετε.—Α.Β. *Μερσίναν*. Ἐπιστολὴ σας ἐλήφθη. Εὐχαριστοῦμεν πολύ. Φύλλα ἀπεστείλαμεν. Γράφομεν.—Π.Δ. *Παρισίοις*. Ἅπαντα ἐλήφθησαν καὶ εὐχαριστοῦμεν. Σᾶς ἐνεγράψαμεν διὰ πέντε Ἡμερολόγια. Διηγημάτιον ἐδημοσιεύθη. Γράφομεν. — Δ. *Πετρούπολιν*. Συνδρομή σας ἐλήφθη. Ἀπόδειξις μετ' ἀριθμοῦ λαχείου σας στέλλεται ταχυδρομικῶς. — Κ.Δ. *Θεσσαλονίκην*. Ἔχει καλῶς, εἴμεθα σύμφωνοι καὶ ἡσυχεῖτε.—Δ.Ν. *Ἀλεξάνδρειαν*. Ἅπαντα ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν. Σᾶς ἐνεγράψαμεν δὲ καὶ διὰ 10 σώματα τῆς Ἱστορίας τῆς Αἰγύπτου.—Π.Σ. *Κων[πολιν*. Συνδρομὴ ἐλήφθη. Ἀπόδειξις μετ' ἀριθμοῦ λαχείου στέλλεται ταχυδρομικῶς.—Χ. Α. *Βόλον*. Σᾶς ἐνεγράψαμεν. Συνδρομὴ ἐλήφθη Ταχυδρομικῶς γράφομεν.—Μ. Ν. *Κάϊρον*. Σᾶς ἐνεγράψαμεν διὰ 5 Ἱστορίας. Φωτογραφία ἐλήφθη. Περὶ παραγγελίας σας ἐπίσης ἡσυχεῖτε. Ἐκτελεσθήσεται.—Π.Ρ. *Μασσαλίαν*. Συνδρομαὶ ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν —Μ. Χ. *Σῦρον*. Ἐλήφθη. Ἔχει καλῶς.—Α. Φ. *Σῦρον*. Συνεστημένη ἐλήφθη. Φίλος ἐνεγράφη. Σειρὰς ἀπεστείλαμεν. Εὐχαριστοῦμεν. Γράφομεν.—Κ. Μ. *Σμύρνην*. Συνδρομὴ ἐλήφθη. Ἀπόδειξις μετὰ λαχείου ἐστάλη ὑμῖν. — Κ. Ο. *Ὀδησσόν*. Παραγγελία σας ἐξετελέσθη. Νέος συνδρομητὴς ἐνεγράφη. Εὐχαριστοῦμεν.